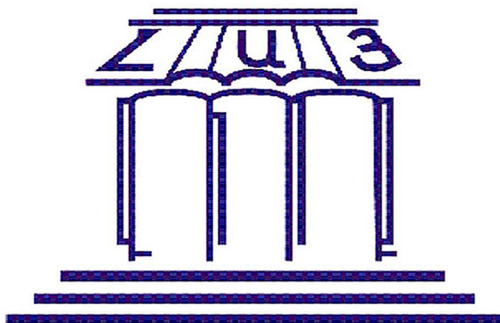

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՔԵԼԼԵՐՅԱՆ

2260

ՀԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՐԻՋԻՍԸ
Ս Պ Ա Ն Ի Ա Յ Ո Ի Մ

9(46)

R-36

ՀԱՅԿԱՆ

1431

ՅԵՐԵՎԱՆ

30 MAY 2011

24 JAN 2006

(46)

-36

Գ. ԲԵԼԵՐՅԱՆ

ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՐԻՋԻՍԸ
Ի ՍՊԱՆԻԱ ՅՈՒՐ

4873

4873

๗. ยธำภ ๑๒๙

FAULFULTHESKE

Դասակարգային	Խաբարբարությունները	1
Պրինս դե Ռիպերայի եկաշարչույթը		5
Բանվորական մաստաւների Խաբարածմերի տակ		9
Համըրապետական շարժման Խաբարմակը		14
Փամանակավոր կառավարութունը		28
Խախմական կամկառի գործունեութունը և		
շխաւները		34
Հեղափոխական կրիթիքը Խաբարում և		44

4398
39

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Իսպանիան հանդիսանում է Յեկրոսպյի կապի-
տալիստական սխտեմի ամենաթույլ և հետամնաց ու-
ղաներից մեկը :

Բնակչության 70 տոկոսը դեռ անգրագետ է և դա-
լարմամբ և կրօնական նախապաշարումներով մեջ:

Գյուղում տիրում են կիսաֆեոդալական կալ-
քեր: Բալական և ասել, վոր հողը գտնվում և մեծ մա-
սամբ ճոտ 100,000 ունեւոր . գյուղացիների և 40,000
մեծ կալվածատերերի ձեռքում: 449,660 գյուղացիներ
ունեն մեկ հեկտարից սլակաս հող, 447,690 գյուղացի-
ներ՝ 1-5 հեկտար, 140 կալվածատերեր ունեն յուրա-
քանչյուրը 5000-15000 հեկտար և նույնիսկ Սեփրլյայում
մի կալվածատեր ունի 41,000 հեկտար: Իսկ հինգ միլիո-
նից ավելի գյուղատնտեսական բանվորներ բացարձա-
կապես հողագուրկ են: Համաձայն վիճակագրությանց,
կալվածատերերի 2 տակոսը իր ձեռքում պահում և
յերկրի հողերի 67 տոկոսը, իսկ կալվածատերերի 87
տոկոսը, վոր ունի մինչև 10 աեկտար հող, դրավում:
և հողերի ընդհանուր տարածության 13 տոկոսը: Սմ-
բողջ ազգային հողամասի 40,32 տոկոսը գտնվում և
0,48 տոկոս կազմող կալվածատերերի ձեռքում:

Իսպանիայի արդյունաբերությունը ևս տեխնիկայիս
հետամնաց է և ռադիոնալացման ձեռնարկումները չառ-
դանդաղ են մուտք գործում: Իսպանիայի ֆինանսա-

կան և արդյունաբերական վյանքում բնորոշ և և այն, վոր կարվածատերերը մեծ մասամբ միաժամանակ հանդիսանում են բանկային, արդյունաբերական և առևտրական կապիտալի ներկայացուցիչներ: Խոշոր կարվածատերերի շահերը սերտ կերպով կապված են Ֆինանսական և արդյունաբերական ձեռնարկությունների հետ: Միայն մի քանի շրջաններում կան մեծ գործարաններ և արդյունաբերական ձեռնարկներ, մեծ մասամբ կենտրոնացած նատալոնիայում և ընդգրկում են ընդամենը 1.200.000 բանվոր:

Բարձրատիճան հողեռականությունը, յեկեղեցին ու վանքերը ևս ունեն հսկա տարածությամբ հողամասեր: Իսպանիայում գոյություն ունեն 5000-ից ավելի վանքեր, 9000-ից ավելի բարձրատիճան հողեռականներ, վորոնք զասավանդում են միջնակարգ դպրոցներում և համալսարաններում: Հողեռականությունը իր ունեցած հողերը շահագործելուց բացի, մասնակցում և նաև Ֆինանսական և այլ ձեռնարկությունների ահագործմանը:

Իսպանիայում աղղեցիկ և բացառիկ տեղ և դրամ վում գինիորական կաստան իր սպայական և բարձրատիճան հրամանատարների կազմերով:

Այդ կաստան բացառապես բաղկացած և կարվածատերերի և Ֆինանսական կապիտալի ներկայացուցիչներից: Թեև Իսպանիան չմասնակցեց համաշխարհային պատերազմին, սակայն տմեն տարի ավելանում են նրա ռազմական ուժերը: Մեր օրերի ամենակատարի և ռազմատենչ իմպերիալիստական պետության մեջ, Ֆրանսիայում, 20 դիմիորին ընկնում և 1 սպա, իսկ Իսպանիայի՝ 9,6 դիմիորին 1 սպա: Զինվորական կա-

տան այնքան ուժեղ և, վոր կրանում և բյուջեյի 25-50 տոկոսը:

Ահա այս տեսակ ուժերի վրա հենված իսպանական մանարխիզմը կռաւարում եր յերկրը:

ՊՐԻՍՈ ԴԵ ՌԻՎԵՐԱՅԻ ՇԵՆԱՇՐՁՈՒՄԸ

Համաշխարհային պատերազմի ընթացքում Իսպանիայի կապիտալիզմը ապրեց բարդամիտության շրջան: Կապիտալիստական մյուս յերկրներն իրենց ըտրոր միջոցները տրամադրել էին պատերազմին: Իսպանիան իբրեւ չեղող յերկիր, վոր միայն կոմոդ կողմերի համար ռազմական խոշոր պատվերներ եր կատարում, այլև միջադպրի շուկայում վաճառում եր իր այլ արտադրությունները: Այդ ստիպեց, վոր Իսպանիան ծավալի իր արդյունաբերությունը, կառուցի նոր գործարաններ:

Իսպանիան ևս, Ամերիկայի նման, չնորհիվ իր արդյունաբերության ինտենսիվ աշխատանքի, խոշոր կուտակումներ կատարեց և ավելացրեց իր վոսիու պաշարը: Սակայն պատերազմից անմիջապես հետո կացությունը բոլորովին փոխվեց: Հետպատերազմյան կապիտալիզմի ժամանակավոր և մասնակի ստորիկ-դադիայի ընթացքում, կոմոդ կողմերի փակված կամ պատերազմի կարիքներին տրամադրված արդյունաբերական ձեռնարկություններն սկսեցին աշխատել: Պայքարը շուկաների տիրապետության համար և կատարի մրցակցությունը ծանր կերպով հարվածեցին Իսպանիայի աճող կապիտալիզմին: Իսպանական արդյունաբերության 30 տոկոսը կարող և բախարարել ներքին շուկայի պահանջներին. իսկ մնացյալը սահմանված և արտա-

հանության: Իսպանական արտադրութիւնը շնորհիւ իր հետամնացութեան, չկարողացաւ մրցել վուջ միայն արտաքին շուկայում, այլև չկարողացաւ պահպանել իր ներքին շուկան ոտար կապիտալի մրցակցութեանից: Սուր կրիզիսն արագ թափով ծովալիկեց: Բուրժուազիան յիշք եր փնտռում:

Ռտար մրցակցութեանից արահովմելու համար կառավարութիւնը բարձրացրեց իր մաքսային պատնէշները և մյուս կողմից կատարել հարձակողական սկսեց բանվորական աշխատավարձի դեմ: Դեռ 1917 թ. բարձրացող դործադուլների ալիքը նոր թափ տվեց իսպանական սրբնատարիատի դիմադրութեանը: Զինադադարէն անմիջապէս հաջորդող շրջանի հեղափոխական վերելքը իր ուժեղ արձագանքներն եր դտեւ իսպանիայում ևս:

Իսպանական բուրժուազիան այդ կացութեանից կարծեց յիշք դտնել հետեւելով Մուսոլինիի որինակին:

1923 թ. սեպտեմբերի 23-ին դեներալ Պրեմի դե Ռիվերան հենված զինվորական կատայի վրա, Փաշիստական հեղաշրջում կատարեց, փրկելու համար Փինանական կապիտալի, բուրժուազիայի, կալվածատերերի, հողէորականութեան և իր կատայի տիրապետութեանը:

Պետական հարվածի նպատակն եր՝

1.— «Պաղաղեցնել» յերկրը, վուջնչացնել բանվորական կազմակերպութեանները և դադարեցնել դործադուլները:

2.— Պարլամենտին արդիւլել վորեւ միջամտութեան և հետաքննութեան, Մարեկիոյում Իսպանիայի կրած ոտարական ճախողութեան պատճառների մասին:

3.— Զախշախել կատալոնիայի աղալին շարժումը:

4.— Սպահովել կատալոնիայի Փինանսական կապիտալին դերակշռութեան իսպանական իմպերիալիզմի հետ մրցման ընթացքում:

5.— Վերջ տալ հաճախ կրկնվող կառավարական ճգնաժամերին:

Ամբողջ 7 տարի Պրեմի դե Ռիվերայի Փաշիստական դիկտատուրան կարողացաւ պահպանել իր դուրսութեանը: Սակայն այդ յոթը տարին բուրժուազիայի համար յեղաւ անընդհատ դալարումների մի շրջան:

Բուրժուազիայի բոլոր վորձերը, տերրորի և սվինի ուժով, կապիտալիստական բաղմատեսակ ձեռնարկումներով կանգնեցնելու կրիզիսը և անկումը, անողուստ անցան:

1925 թ. Պրեմի դե Ռիվերան նորից բարձրացրեց մաքսային սնկերը, սահմանելով մաքսերի վուկով վճարումներ և չտեսնված բարձր կուրսեր: Հաստատվեցին նաւթի և այլ ապրանքների մոնոպոլիաներ: Տընտեսական անկախութեան ձեռք բերելու և յերկրում անդլո-Փրանսիական ու տներիկյան կապիտալի վտարնձուրութեաններից աղատվելու համար, ձեռք առնվեցին Փինանսական զանազան միջոցներ, սակայն այդ բոլորը չողնեցին:

Իսպանիայի տնտեսական ճգնաժամը եւ ալիւլի խորացաւ և կատաստրոփիկ չափեր ընդունեց այն ժամանակ, յերբ համաշխարհային կապիտալիզմը իր հարաբերական և ժամանակաւոր ստաբիլիզացիայից հետո թեւոխեց ներկա ճգնաժամի շրջանը: Համաշխարհային կապիտալի ճգնաժամը, վորին զուգադիպում եյին գյուղատնտեսական աննախնթաց ճգնաժամը և հում նյութերի գների աննախընթաց անկումը, ծանր կերպով

աղբեցին դերադանցապես դյուղատնտեսական յերկր
Իսպանիայի վրա, վորը վոչ միայն դուրս չի յեկել Փետ-
դալիզմից, այլև դյուղատնտեսության մեջ արտադրա-
կան նոր մեթոդներ դործադրելու տեսակետից ել մեծ
մասամբ պահպանում ե իր պրիմիտիվ վիճակը:

Մաքսային պատերազմը և փոխադարձ մաքսային
պատենչները ևս ծանր կերպով անդրադարձան Իսպա-
նիայի վրա: 1928-30 թ. ընթացքում արտաքին առևտրի
վեֆիցիտը աճեց 200 միլիոն պեզետայով, (1 պեզետան
մոտ 50 կոպեկ և վոսկով): 1929 թ. ներմուծումների և
արտածումների բալանսը 450 միլիոնից 1930 թ. ընկալ
373 միլիոնի: Արտահանելի գլխավոր ապրանքներից
գինու արտահանութունը 1928 թ. առաջին վեց ամսում
2.890.000 հեկտոլիտր եր, 1929 թ. այդ քանակն ընկալ
2.081.614 հ. լ. և 1930 թ. նույն ժամանակամիջոցում՝
1.426.793 հեկտոլիտրի: Ձիթապտուղի բերքը 1929 թ.
330.000.000 կիլոյից 1930 թ. ընկալ 60.000.000 կիլոյի:
Նարնջի արտահանութունը բոլորովին դադարեց: Ձեթի
100 կիլոն, վոր 1929 թ. արժեք 227 պեզետա, 1930 թ.
ընկալ 113 պեզետայի:

Հակառակ Մորդանի ոժանդակության, Իսպանիա-
յին տրված փոխառություններին, Իսպանական կապի-
տալիզմը չկարողացալ պահպանել վոչ վոսկու հոսումը
դեպի արտասահման և վոչ ել փողի արժեքի անկումը:

Դեռ 1924 թ. սկսած փողի անկումը չարունակվեց
կառասարոֆիկ չափերով՝ միայն 1930 թ. ընթացքում
Ֆորդնելով նորից իր արժեքի 40 տոկոսը:

Մեծ չափերով աճեց նաև Իսպանիայի հանրային
պարտքը, հասնելով 20,000 միլիոն պեզետայի:

Իսպանիան արագ թափով դնում եր դեպի սնան-
կություն:

Իսպանական կապիտալիզմը մաքսային պատերազմ
եր մղում, սակայն համաշխարհային տնտեսական կրի-
զիսով ել ափելի սահմանափակված չուկայի ջաջը չեր
ծածկվում ներքին շուկայում: Այդ շուկան արդեն իսկ
չափազանց սահմանափակ եր և անձեռնտու մաքսային
պատերազմի համար, իսկ կրիզիսի և կապիտալի այլ
ձեռնարկումների չնորհիվ հսկա չափերով ընկել եր
մասսաների դնողունակությունը:

ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ՉԱՐՎԱԾՆԵՐԻ ՏԱԿ

Պրիմո դե Բեկերայի ֆաշիստական հեղաշրջումը
վոչ մի կերպ չարդարադրեց կապիտալիզմի անկալու-
թյունները: Այդ վայրագ դեկտատուրան հիմքից ճար-
ճատվեց բանվորադյուղացիական մասսաների աճող
դժգոհությունների և հարվածների տակ:

Իսպանական պրոլետարիատը ամբողջ Ֆեվրուա-
յում ստանում և ամենացածր աշխատավարձը համարյա
անգլիացի բանվորի աշխատավարձի կեսը:

Տնտեսական կրիզիսը և պեզետայի արժեքի ան-
կումը, ելի ափելի անտանելի կացություն ստեղծեցին
բանվորների համար, վորոնք դուրկ են սոցիալական
ապալովադրությունից, աշխատում են ութը ժամից
ափելի, դործադրելության դեպքում վոչ մի նպաստ չեն
ստանում:

Յեթե 1919 թ. վճարված աշխատավարձը ընդու-
նենք 100, Իսպանական բանվորը 1913 թ. ստանում եր
103, 1929 թ. 95,6, իսկ 1930 թ. 57,7: Մինչդեռ ան-
համեմատ թանկացել են ապրուստի պայմանները:

Տնտեսական ճգնաժամի հետ աճում եր նաև դործադրությունը, քաղաքում և գյուղում ընդգրկելով մոտ միկ միլիոն բանվոր:

Մասնավորապես 1927 թ. սկսած բանվորական և հետադայում գյուղացիական մասսաների հեղափոխական շարժումը ստացավ մեծ համեմատություններ:

Գործադուլները և փողոցային կռիվները դարձան սովորական յերևույթ: Բավական են մի քանի թվեր, ցույց տալու համար թե ինչպես արագ վերելքի պրոցես եր ապրում բանվորական շարժումը: Միայն 1930 թ. փետրվար, մարտ և ապրիլ ամիսներին դործադուլ հայտարարել եյին 50,000 բանվոր, հունիսին՝ 150,000, սեպտեմբերին՝ 200,000 և նոյեմբերին՝ համաձայն բուրժուական մամուլի տվյալներին, 600,000 բանվոր: Յեզուիտների որդան ել դեբադեյի և այլ վոչ անաչառ վիճակադրությունների համաձայն, 1930 թ. ընթացքում միմիայն փախափակա գործադուլները հասնում եյին 119-ի: 60 քաղաքներում հայտարարվեցին ընդհանուր դործադուլներ: Այս դործադուլներին պետք ե ավելացնել այն 3 մեծ դործադուլները, ևս, վորոնք ըստ կառավարական հաղորդադրության, չորս օրվա ընթացքում ընդգրկեցին 50 նահանգներից 35-ը և հարյուրավոր քաղաքներ ու գյուղեր:

Վո՞րն եր այս դործադուլների ընդհանուր բնորոշ կողմը:

Այդ դործադուլները գերազանցապես, մասսայական և ինֆեմարուլիս բնույթ եյին կրում: Տնտեսական պահանջներից ավելի քաղաքական բնույթ կրող դործադուլներն ուղղված եյին կապիտալիզմի և նրա ֆաշիստական ուժերի դեմ: Իսպանական պրոլետարիա-

տը, Գրիմո դե Ռիվերայի պարտադրած ֆաշիստական ուժերի օրերին կրած ժամանակավոր պարտությունից հետո, անցնում եր հարձակողականի՝ դրավելով փողոցը:

Մեծ մասամբ անկադմակերպ, առանց համապատասխան նշանակետի և ծրագրի սկսված դործադուլները դառնում եյին անարխիստական տրադիցիաների, աղբեցության տակ: Անարխո-սինդիկալիզմը իր ձախ ֆրակցիոնալությամբ, վոչ միայն վտանգավոր չեր տիրող ուժերի համար, այլև անուղղակի կերպով ոժանդակում եր նրանց, իր անտեղի և վոչ ժամանակին յեղույթներով բանվոր դասակարգը մատնելով ֆաշիստական բանդաների բեկերսիսներին: Կոմունիստական կուսակցությունը, վոր իր հերթին դուրկ չեր ուժորմիստական և անարխո-սինդիկալիստական տրադիցիաների մնացողներից, ամենից ավելի տուժած սպիտակ տերրորից, չեր կարողանում, ինչպես անհրաժեշտ եր, զլխավորել բանվորական մասսաների պայքարը, ստեղծել դործարանային և դործադուլային կոմիտեներ, տալ համապատասխան լոգունդներ, և վոր ամենից կարևորն ե, ստեղծել պրոլետարիատի միացյալ ֆրոնտը ընդդեմ կապիտալի և նրա ագենտների: Միայն Սեֆլլայի և Բիլբաոյի դործադուլների ընթացքում Կոմունիստական կուսակցությունը ցուցաբերեց մեթոդիկ բայլչեկյան աշխատանքի ընդունակություն: Կոմկուսի ղեկավարությամբ մասսաների մարտունակությունը յերբեմն ընդունեց այնպիսի չափեր, յերբ վոչ միայն ընդհանուր դործադուլները դառնալիս չեկան, այլև բանվորները վերցրեցին զինանոց-

ներ, գրավեցին դործարաններ, թանգընեցին խորհուրդներ ու գործարկումներ:

Սոցիալ-Ֆաշիստները, նրանց ռեֆորմիստական արձմիրությունը և անարխո-սինդիկալիստներն իրենց վարած տակտիկայով ձախողեցնում էին բանվորական մասսաների հեղափոխական պայքարը, չտրեցիլ բրեխերի դեր էյին խաղում, փորձում էյին վերկել կապիտալիզմը վերահաս կրկիսից:

Տնտեսական կրկիսի և պրոլետարիատի այդ պայքարի հարվածներին տակ բուրժուազիան ստիպված յեղավ զոհել Պրիմո դե Ռիվերան և 1930 թ. հունվարին իշխանության գլուխ յեկավ դեն. Բերենդերը, վոր «դեմոկրատական» ֆրադեկոլոզիայով, բայց իրականում նոր և ավելի վայրագ և կատարելագործված միջոցների յերդիմում: Բուրժուազիան դեն. Բերենդերի միջոցով աշխատում եր ավելի ամրապնդել Ֆաշիստական ապարատը, ուժեղացրած «քաղաքային պահակախմբով» և զեղացիներով պաշտպանելու համար հաստատակարարը պրոլետարիատի դրոհից: Ամբողջ տասն ամիս, դեն. Բերենդերը չտեսնված վայրագությամբ աշխատեց ճնշել պրոլետարիատին, վոր այլևս անցել եր վճռական դրոհի և հակառակ դեղացիներին, սովորել եր զբաղել փողոցը:

Պրոլետարիատի այս ակտիվությունն իր հերթին հրահրում եր ազգային փոքրամասնությունների պայքարն և բուրժուազիայի կրկիսի ստանում եր կրիտիկական բնույթ:

Ստանձնապես պետք և քնդգծել, վոր թե՛ Պրիմո դե Ռիվերայի դիկտատուրայի և թե՛ դեն. Բերենդերի իշխանության բնթնցքում ռեֆիկ ամբողջ վայրագու-

թյունն ազդված եր կոմունիստների դեմ: Վրչ միայն անլեզալ դրության մեջ դրվեց կոմունիստական կուսակցությունը, արգելվեցին կուսակցության գոյությունն ու նրա որդաններն, այլև բանտերը լեցվեցին կոմունիստներով: Ընդհակառակը՝ սոցիալ-Ֆաշիստները և անարխո-սինդիկալիստները Ֆաշիզմի համար վոչ միայն անվտանգ էյին դառել, այլ հաճախ արժանանում էյին նրա բարյացակամ վերաբերմունքին: Մասնավորապես 2-րդ Ինտերնացիոնալի խաղանական հատվածն ամեն անգամ ողնության եր գալիս Ֆաշիստական կուսակարությանը, յերբ պրոլետարիատը փողոց եր դուրս գալիս:

Ամբողջ յոթը տարի սոցիալ-Ֆաշիստները և անարխո-սինդիկալիստները բացահայտ և յետսնդուն կերպով պաշտպանեցին Պրիմոյի և Բերենդերի Ֆաշիստական գիկտատուրան: Այն ժամանակ, յերբ կոմկուսը հալածվում և դրվել եր անլեզալ դրության մեջ, 2-րդ Ինտերնացիոնալի խաղանական հատվածը, խաղանական սոցիալիստական կուսակցությունը, լեզալ գոյություն եր վայելում և միշտ առաջնորդվում եր բուրժուազիայի հետ դասակարգային համագործակցության սկզբունքով: Իսկ անարխո-սինդիկալիստների ղեկավարության տակ գտնվող արձմիրությունների աղգային կոնֆեդերացիան, վորը 1919 թ. ուներ մեկ միլիոն անդամ, ֆաշիստական հեղաշջումից հետո ինքնաբերաբար յուժվեց, թեև Պրիմո դե Ռիվերան չեք արգելել կոնֆեդերացիայի գոյությունը:

1930 թ. կապիտալիզմը մի վերջին ճիղ արեց խոբացող կրկիսից դուրս գալու համար: Գեներալ Բերենդերը Ֆրանսսական ողնություն խնդրեց անդլիական և

Փրանսիական իմպերիալիզմից, վորոնք վոչ միայն քաղաքական չահերով ու հեռանկարներով սերտորեն կապված են իսպանիային, այլ տնտեսական ու ֆինանսական ուժեղ կապերով։ Մետաղարդյունաբերության մոտ 60 տոկոսը գտնվում է անդլիական ընկերությունների ձեռքին, իսկ բանկային ձեռնարկությունների մեծ մասը գտնվում է Ֆրանսական ադղեցության տակ։ Գնեերալ Բեկենգերը փորձ արեց ուժերի նոր կենտրոնացումով պահպանել մոնոպոլիզմը և պահպանողական ու լիբերալ մոնարխիստական կուսակցություններին համախմբել թագավորի շուրջը, կաղմել կոալիցիոն կուսակցություն։ Սակայն այդ բոլոր փորձերն էլ վթեցին։ Իսպանական բուրժուական խավերում ևս ներքին հակասություններն այնքան էլ չին սրվել և տեղաշարժերն այնպիսի արագ ընթացք ստացել, վոր կապիտալիստական ճգնաժամից յեղք գտնելու բոլոր փորձերը հանգեցին կապիտալիստական ֆրոնտի քայքայմանը։ Փոխանակ «ուժեղ» կառավարության և կուսակցությունների կենտրոնացման, ստեղծվեցին ՅՅ-ից ավելի կուսակցություններ։ Այս ցույց և տալիս այն պահիկան, վորը տիրում էր կապիտալիզմի բանակում։

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՇԱԺՄԱՆ ՀԱԼՔԱՆԱԿԸ

Պետք է ասել, վոր իսպանիայի ֆինանսական կապիտալն ամեն ինչ արեց սրելու համար դեգոհոլթյան և դիֆերենցիացիայի այն պրոցեսը, վոր կատարվում էր բուրժուազիայի խավերում։ Ինչպես ասացիք, ֆինանսական կապիտալը սերտորեն չաղկապված էր ֆեոդալիզմի հետ։ Բազմաթիվ մեծ կարվածատերեր հանդիսանում էին միաժամանակ ֆինանսական կապիտալի ներ-

կայացուցիչներ։ Պրիմո դե Ռիվերայի հեղաշրջումով սկսած ֆաշիստական դիկտատուրան պիտի ապահովեր ֆինանսական կապիտալի մոնոպոլիստական, լիսպերիալիստական զարգացումը, պահպանելով ֆեոդալիզմի տնտեսական ու քաղաքական հիմքերը։

Ֆինանսական և արդյունաբերական խոշոր ձեռնարկությունները պետական նպաստներ և ոժանդակություն ստանալու ճանապարհից հետզհետե անցան աղգային տնտեսություն ուղղակի իրենց ձեռքը կենտրոնացնելու քաղաքականության, վորի հետեվանքով մանր բուրժուազիայի մեջ դեգոհոլթյունն ավելի շեշտակի դարձավ։ Աճում էր դեգոհոլթյունը նաև քաղաքի ինտելիգենցիայի, ծառայողների և արհեստավորների շրջանում։ Դեգոհ էր վոչ միայն ճնշված դյուղացիական մասսան, այլև միջակ դյուղացիությունը՝ հողային և հարկային քաղաքականության պատճառով։ Չորս կողմից կուտակված դեգոհոլթյունները կապիտալիզմի ներքին հակասությունների սրման ֆոնի վրա, իրենց հերթին պարբերաբար արտահայտվեցին զանազան անհայտ պետական հարվածներով՝ բուրժուազիայի և դինոբրական շերտերի կողմից, ինչպես նաև զսրծադուների, հողային անկարգությունների ձևով։

Դասակարգային հակասությունների սրման այսպիսի պայմաններում լայնորեն ժողովրդականացավ հանրապետական շարժումը, վորի մեջ ներգրավվել էին իսպանիայի և կատալոնիայի բուրժուազիայի և մանր բուրժուազիայի խավերը, ինչպես նաև հետադյուր ֆինանսական կապիտալի ներկայացուցիչների մի մասը։ Այսպեսով հակամոնարխիստական շարժումը զարգանում և ձևավորվում էր պրոլետարական մաս-

տաների անձնակազմի անդամները պարտավորված են լինել համարվելու և մասնակցելու պայքարին իր զաղաթնակետին եր հասել, փողոցային ընդհանրումները, դժբաղդունքները՝ սովորական էլին դառնել:

Իսպանական պրոլետարիատի ինքնաբերական և մասնակցական պայքարն իր զաղաթնակետին եր հասել, փողոցային ընդհանրումները, դժբաղդունքները՝ սովորական էլին դառնել:

Կոմունիստական Կուսակցությունը, հակառակ իր ընդհանրական աշխատանքին, բայց չհիշելով թույլ տրամադրվածություններին և կազմակերպական բաղժալի լինելուն, կարողանում եր տասնյակ հազարավոր բանվորների մղել ընդհանուր դժբաղդունքի, զլսավորել փողոցը դրամավոր մասնաներին:

Այնքան ժամանակ, վոր բուրժուազիային հաջողվում եր մասնակցել ընդհանուր կողոպուտին, նա հակառակ իր ներքին պայքարին, պաշտպանեց Ֆաշիստական դիկտատուրան: Սակայն սրվող տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, յերբ հեղափոխությունն ավելանում եր մասսայի հեղափոխական ակտիվությունը և դժգոհությունը, Ֆաշիստական դիկտատուրան անկարող յերկիրը դուրս բերել սահմանված դրությունից, բուրժուազիան նախապատրիվ համարեց իշխանությունից հեռացնել դիկտատուրային, ուստի վերհեռու, մասնաների աչքին փոշի փչելու համար:

Հանրապետական ճանապարհով վերադառնալ պրոլետարիատի զասակարգային պայքարն իր իսկական հունից, ձեռքում կենտրոնացնել քաղաքական պայքարի գեղավորությունը: Ահա թե ինչն եր մտահոգում բուրժուազիային: Բուրժուազիան վախենում եր, վոր մանր բուրժուական խավերն ել կմիանան հեղափոխական պրոլետարիատի պայքարին ու կենթարկվեն նրան: Այս

պատճառով ել նա զսկից թափափոխվեց, ուստի վերհեռու համար:

Ահա թե ինչու հանրապետական աշխատչիան և ֆրոնտալիտիան սեյականությունը դարձան նախնական փինանսական կապիտալի ներկայացուցիչների մի մասի, վոր կացություն հարկադրանքով դարձավ հանրապետական:

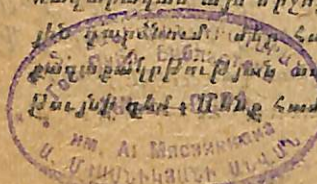
Դրա լավագույն իլյուստրացիան ե Իսպանիայի ալտոբիս հանրապետության ժամանակավոր նախագահ Ալգալա Զամորայի դժբաղդունքությունը: Զամորան համոզվածով մոնարխիստ, մեծ կալվածատեր, բանկիր և արդյունաբերական ձեռնարկությունների տեր, հայտարարում եր. «Յերե անկմարին ե միապետությունը գեմեյրատացնել, անհրաժեշտ ե հաստատել քաղաքատիրեն մի պահպանողական հանրապետություն»:

Զամորաների վերահիշյալ տակտիկան տիրապետող եր այն բոլոր կուսակցությունների մոտ, վորոնք յերեկ հենարան էլին ծառայում ֆաշիզմին:

Այդ պատճառով եր, վոր չառ խաղաղ, սիրալիր ու աղերսական տոնով, բուրժուական հանրապետական ֆրոնտալիտները համառող մոնարխիստներից խնդրում էլին դիմող լինել:

Ամենատարածված հանրապետական որդանն ել լիբերալը 1930 թվի գեկտեմբերին պատասխանելով մահաբխններին դրում եր.

«Այն ինչ վոր մենք որհանջում ենք, — դա կառավարական այն միջոցներն են, վորոնք անխոցելի լին պարենում: Այդ հասարակապող արևմտյան քաղաքականությունը հաստատացող կոմունիստական ինքնի գեմեյրատացնել համառացն չենք աչքի հեա այն

միջոցները մատին, վերոնց պետք է ի դործ դնել:

Նրանց համար հեղափոխության դեմ պայքարելու միջոցը ռեպրեսիան է, իսկ մեզ համար՝ նրան կանխող միջոցները՝ քաղաքական և սոցիալական ռեֆորմներ, վերոնք խախտում են հեղափոխության ճանապարհը: Այս չի նշանակում, վեր մենք նույնքան հեռու չենք սովետներից, վերջան իրենք: Մենք ավելի հեռու չենք, քան իրենք: Ընդհակառակը, մենք ավելի հեղափոխականներ չենք քան իրենք (մոնարխիստները): Նրանք միակ հեղափոխականներն են, վերոմահալն փակելով ասպանությունների խցանները, նրանք առաջ են բերում պայթույթի առաջացող ճնշում: (17 դեկտ. 1930 թ.):

Իսկ սոցիալ դեմոկրատները որդան ել սոցիալիստաթերթը 1930 թ. դեկտ. 25-ին գրում եր.

«Պահպանողականները ուզում են հեռացնել այդ հեղափոխության վտանգը: Ուրեմն թող չհեղեն, չգրպարեն և չհայհոյեն նրանց՝ վեր հանդիսանում են հեղափոխության սիմվոլը: Վերոմահալն այդ վարժույթը թունավորում է մթնոլորտը, վառում է հոտի կրքերը և տնեցնում աղղային անհանգստությունը: Պակպանողականները պետք է առաջ և արմատական կերպով վոչնչացնեն չարիքը առաջացնող պատճառները, պետք է յերկրին վերադարձնեն նրա դերի շխանությունը, նրա քաղաքական իրավունքները, նրա ազատությունը»:

Պաշտամանքի և համադրոծակություն, փոխադարձ կոմպրոմիսի այս ավանները դարձան հետագա դաշինքի հիմնաքար, մոնարխիստներից մինչև սոցիալ Փաշիզմ—այս անգամ հանրապետական դրոշմ տակ:

Փոխադրեն Ֆինանսական կապիտալի ներկայացուցիչ Սլավա Զամորայից մինչև սոցիալիստների միացյալ Ֆրոնտը իրականացավ հանրապետական շարժման շուրջը համախմբելով Փաշիզմի հենարան և լեզալ ու «որինասպան» բոլոր տարրերին, խիստ ուշադիր լինելով, վեր այդ շարժումից մեկուսացվեն բանվորները, ղեկավորները և հեղափոխական տարրերը:

Հանրապետության դրոշմ կարող եր ապահովել սոցիալական լայն և նոր բազա բուրժուական ռեժիմը պրոլետարական հարվածներից փրկելու և մանր բուրժուական ու այլ դեպոս տարրերին թույլ չտալու վեր պրոլետարիատի դիրքը նեղվել: Հանրապետական Ֆրադեություն հակահեղափոխական բուրժուազիայի ձեռքում մի գենք եր հեղափոխական շարժման դեմ և նրա ծայրերը չափազանց անվտանգ էյին մոնարխիզմի, Ֆինանսական կապիտալի ու Ֆեոդալիզմի համար:

Հանրապետական շարժման ղեկավարները դեռ սկզբից վոչ մի կերպ չէյին մտածում ամպտական կարգերի վերացման, կալվածատերերի, վանքերի ու հողեկորականների սեփականադրկման և միաժամանակ դյուրի ու քաղաքի աշխատավորական տարրերին քաղաքական ազատություն տալու մասին: Նրանք նույն իսկ սահմանադիր ժողովին էյին վերապահում պետական ձեռի վորոշման—մոնարխիզմ թե հանրապետություն հաստատելու հարցը: Հանրապետականները չափազանց զթառառ և վեհանձն էյին դեպի հինը, ընդհակառակը տերրորի բոլոր միջոցները վերապահել էյին հեղափոխական տարրերի դեմ: Ահա թե ինչու համար Ֆինանսական կապիտալից մինչև սոցիալիստների

իրականացրած միացյալ Գործեր, վորք արտաշահում
վում էր հանրապետության համար կոմբինացիաներով,
հետո յեր բուրժուական-գեմոկրատական հեղափո-
խություն լինելուց:

Այդ աղացուցիկն առաջադրված մոնարխիզմի և նրան
հանրապետական կառավարության քայլերով:

ՄԱՍՏԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մոնարխիզմը տապալվեց հակառակ հանրապետա-
կանների կամքին և բացարձակապես պրոլետարական
մասսաների ճնշման տակ:

Ապրիլի 12-ին ծովահալ Ադնարի կառավարությունը
ևր կառարեց մունիցիպալ ընտրությունները: Այդ ըն-
տրությունների ընթացքում հանրապետականները ըս-
տացան 972 մանդատ, իսկ մոնարխիստները 595: Հառ-
կանչական և, վոր քաղաքը քվեարկել էր ի նպատակ հան-
րապետության, իսկ Ֆեոդալական գյուղը, միջնադար-
յան հողևորականության այդ գլխավոր ոջախը՝ ի նը-
դատո մոնարխիզմի: Այս պիտի բացատրել միայն նրա-
նով, վոր հետամնաց և ավատական գյուղի ալխատո-
վորությունը հետ էր մնում քաղաքի պրոլետարական
չորժումներից: Ընտրական այդ արդյունքից հետո,
մինչդեռ կարինետային և ոսկերետային հանրապետա-
կանները դեռ վարանում էյին, պրոլետարիատը Բար-
ցկոնաբում և այլ քաղաքներում փողոց դուրս յիկալ
և հայտարարեց հանրապետություն, զուրս վաարեց
մոնարխիստ քաղաքականներին:

Մադրիտի պրոլետարիատը ևս ակտիվանում էր:

Այդ ժամանակ միայն, ապրիլի 14-ին՝ Ալգալա
Չամորայի գլխավորությամբ կազմված ժամանակավոր

կառավարությունը խնդրեց կոմս Ռուժանոնսի միջո-
ցով Ալֆոնս Թադալորից՝ շտապ հեռանալ «յերեկոյից
առաջ», այսինքն քանի դեռ բանվորները գործարաննե-
րից չուրս չեն յեկել, «քանի դեռ ուշ չե»:

Ահա մի հանրապետություն, վորք քաղաքականապես
միայն մի անձի՝ Թադալորի պաշտոակները ձևորը
տալով և խողաղ կերպով նրան ճանապարհ դնելով
զեպի արտասահման:

Հանրապետության հայտարարության հաջորդող
3 օրերը տանական բնույթ ստացան: Պրոլետարիատը
ևս տարվում էր իլլյուզիաներով և ժամանակավոր կա-
ռավարությունը ծափահարում էր: Այդ կառավարու-
թյան մեջ էր ինչպես Ալգալա Չամարոն, նույնպես ևլ
սոցիալիստ Պրետորն, վորը նույնպես մեծ բանկիր և
արդյունաբերական ձեռնարկությունների տեր: Ժա-
մանակավոր կառավարությունը մոնարխիստներից
մինչև սոցիալիստների ջատագոված միացյալ ֆը-
րոնտն էր:

Այդ ամբողջ ժողովրդական խանդավառության
և ցույցերի ընթացքում միայն կոմունիստական կու-
սակցության Մադրիտի և այլ կազմակերպությունները
մարտական ցույցերով և ակտերով, հեղափոխական
լողունքներով հրապարակ յեկան: Սկզբին գործա-
դուները: Թադալորական պալատի առաջ կոմունիստ-
ները անմիջապես կազմակերպեցին մի հսկա ցույց և
պալատում կախեցին կարմիր դրոշակ, պահանջեցին
Թադալորի գույքերի գրավումը և Բեբենզերի ձերբա-
կալումը, «քաղաքային պահակախմբի» ցրումը մի ում,
վոր դեռ յերեկ կրակում էր բանվորների վրա: Կոմու-
նիստների զեկալաբությունամբ մասսաները ցույցեր

կադմակերպեցին Սեփիլլայում, Բիլբադայում և Բարցելոնում, խորտակեցին բանտերի դռները և աղետեցին բանտարկյալներին:

Սակայն ժամանակավոր կառավարութիւնը վոչ միայն չձեռքարկեց մոնարխիստների, հակահեղափոխականների դեկավարներին, այլ իր սմբողջ կրակը ուղղեց հեղափոխական բանվորների դէմ: Պահպանողականներից մինչև սոցիալ ֆաշիզմ իրականացած միայնակ Ֆրոնտից «խաղաղ աշխատանքի» և համագործակցութեան նվազեցնելու յերգում, իսկ միջազգային սոցիալ ֆաշիզմը միառարանում եր «խաղաղ եվոլյուցիայի», ռեֆորմիզմի հաղթանակն իսպանիայում:

Կատալոնիայի ֆինանսական կապիտալի ամենաուժեղ ներկայացուցիչներից, կատալի մոնարխիստ Գամբոն հանրապետութիւն հայտարարելու որն իսկ զորում եր.

«Պահպանողական տարրերը սոցիալական տեսակետից չպետք է մոռանան, վոր կառավարութեան կամ նրա ներկայացրած ռեֆորմի դեմ անարդար հարձակումները կարող են արագացնել միայն դեպի ծայրահեղ տարրեր եվոլյուցիայի դործը»:

Հենց ինքը, Ալֆոնս Թադալորը, արտասահմանյան մամուլի ներկայացուցիչներին հայտարարեց, վոր ճանաչում եր ներկա կառավարութեանը և բոլոր մոնարխիստներին հրավիրում եր ոգնել կառավարութեանը: Թադալորը նոր կառավարութեան որով իրեն այնքան ապահով դրաց, վոր կարծեք դիմում եր արտասահման դնալուն համար և Զամորային զբաժնի նամակով թուլյալութիւն եր ուղում իսպանիա վերադառնալու: Ժամանակավոր կառավարութեան ներկայացուցիչը իր

պատասխանում առայժմ միայն հնարավոր չեր համարում Թադալորի վերադարձը:

Մոնարխիստները նոր կառավարութիւնից դժուհեւ կարիք չունեյին, վորովհետեւ հանրապետական ժամանակավոր կառավարութիւնը նրանց վոչ մի մաղին անգամ ձեռք չտվեց, ակնհայտնի մոնարխիստներից մինչև ֆեոդալիզմի և հոգեվորականութեան ներկայացուցիչներին անձնապես, ինչպես նաեւ նրանց սեփականութեանը վոչ մի վտանգ չեր սպառնում:

Մոնարխիստներին հովանավորող, բանվորներին դնդակահարող հանրապետութեան եր, վոր միջազգային ռեֆորմիզմը հայտնում եր իր հիացմունքը:

Մադրիդի սոցիալիստական եւ Վոց Թերթը զորում եր.

«Նոր ռեֆիմն աշխարհ յեկալ մաքուր և անարատ, առանց մի կաթիլ արյունի և արցունքի»:

Իսկ եւ սոցիալիստական զորում եր.

«Զեռք բերված հաղթանակը հաստատում ե եվոլյուցիոնիստական մեթոդի ազդեցիկ լինելը»:

Փարիզի սոցիալ ֆաշիստական որդան Պոպուլերը զորում եր.

«Քվեարկութիւնը բաւական յեղալ տապալելու համար Յեվրոպայի ամենահին միապետութիւններից մեկին: Այս հեղափոխութիւնը բնորոշվում ե իր առանձնահատուկ բնույթով, նա մի լեզալ հեղափոխութիւն ե և հաստատում ե ընդհանուր քվեարկութեան անդնահատելի արժեքը»:

Բերլինի Ֆոքսերը զորում եր.

«Ժողովուրդը միապետութեանը հաղթեց քվեներով»: Իսկ Վեյնայի սոցիալիստական որդանը ար-

ձագանքում եր. «Իսպանական հեղափոխությունը
ծնվեց ընտրական քվեատուիում»:

Միջազգային սոցիալ ֆաշիզմը բնականաբար
պրոլետարական մասսաներից պիտի թաղցներ իսպանա-
կան հանրապետության դուռը կանգնած հակահեղա-
փոխական կոալիցիայի ելությունը: Մոնարխիստներից
մինչև սոցիալ-ֆաշիզմ հանրապետության շուրջ կապ-
ված դաշինքը վոչ թե «մաքուր և անաղարտ» եր, վոչ
միայն մինչ այդ ներկված եր պրոլետարիատի թախած
արյունով, այլև պատրաստում եր իր վոճարդործ ուժե-
քը, բանվորա-դյուղացիական մասսաների ամեն մի յե-
լութքը արյան մեջ խեղդելու համար:

Ինչ տվեց հանրապետությունը աշխատավորական
մասսաներին: Բացարձակապես վոչինչ: Միայն մի քանի
խաբեյական կիսամիջոցներ, վորոնք սակայն չեն կարող
թմբեցնել մասսաներին: Նոր կառավարությունը բարե-
հաճեց դործադուրկներին տրամադրել այն դումարը,
վոր տրվում եր թաղավորին. իբր թե ձեռնարկվեց հա-
սարակական շինարարության՝ դործադուրկներին աշ-
խատանք և հաց ապահովելու համար, հայտարարվեց Տ
ժամյա աշխատանքի որ: Սակայն սոցիալական վոչ մի
արժատական քաջ չառնվեց և չեր ել կարող առնվել,
բանվոր դասակարգի և աշխատավոր դյուղացիության
չահերը բավարարելու համար:

Հոգեվորականությունը և ֆեոդալիզմը իրենց միջ-
նադարյան դեմքով մնում են կանգուն և ապահով: Հո-
դային հարցը հանրապետական կառավարությունը աշ-
խատում ե լուծել վոչ թե զբաղվելով թաղավորի, հոգե-
վորականության և կալվածատերերի հոգերը, այլ «վոչ
ոտգումներին» ճանապարհով, անմշակ հոգերը տրամա-

դրելով հողադուրկներին: Լատիֆունդիալները (հողային
մեծ կալվածատիրությունը) հովանավորում են: Յեկե-
ղեցու և պետության բաժանման մասին խոսք չկա, ընդ-
հակառակը հոգեվորականությունը ողհնում ե հանրա-
պետական դրոշի տակ թաքնված մոնարխիստներին և
սոցիալիստներին: Պետական սպարառը ամբողջովին
մնում ե նույն վիճակում: Մոնարխիստական պաշտոն-
յաները, մոնարխիստական բանակը իր ոֆիցերական
կաստայով, «քաղաքային պաշտակախումբը» իր կարգու-
սարքով և բնույթով, մինչև այժմ մնացել են անձեռ-
մխելի: Մարոկկոյում իսպանական լիպերիալիզմը
կրակով և պատասխանում բնիկների յելույթներին: Ազ-
գային ազատագրական պայքարը խեղդելու համար իս-
պանական չովինիզմը դիմում ե բոլոր միջոցներին:
կատալանցիներին և Բասկերի անկախությունը չի ա-
պահովված:

Պրոլետարիատի ամեն մի յելույթ, դործադուր, չա-
բունակում ե ճնշվել բարբարոսական ձեռով և ալիլի կա-
տաղի, քան ֆաշիստական դիկտատուրայի ժամանակ:
Տնտեսական ու քաղաքական հոգի վրա կոնֆլիկտներն
ալիլի սուր և ամենորյա բնույթ են ստացել: Քաղաքա-
կան աղատություններին մասին վոչ մի խոսք, յերբ մա-
նավանդ հարցը վերաբերում ե կոմունիստներին:

Ներքին դործերի մինիստր Մաուրան հայտարարում
եր. «կառավարությունն անողոք պիտի լինի ալիլիչ
ոջախներին հանդեպ, վորոնք կարող են կաղմվել, ինչպես
որինակ, կոմունիստական բլիջները»: Յեվ իսկապես
հանրապետական դրոշի տակ սլարուրված «քաղաքային
պահակախումբն» զնդակահարում ե պրոլետարական բո-
լոր ցույցերը: Մայիս 1-ի ցույցերի առթիվ Բարցելո-

նում կառավարութեանը լռելիք փողոցները դարձնեց վտա-
տիկանական և կանոնավոր ռազմական ուժերով, տե-
ղավորելով նույնիսկ թնդանութիւնը: Սեվիլլայից մինչև
Մադրիդ և Բիլբաո նույն մոնարխիստական հրամանա-
տարները, նույն վարչադութեամբ «նախանձախնդիր
են» հանրապետական ռեժիմի պաշտպանութեանը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հանրապետութեան հայտարարութեան որերից մին-
չև սահմանադիր ժողովի ընտրութեանները (հունիսի
27) Զամորայի իշխանութեանն ամենակատարի կերպով
իր ուժերը կենտրոնացրեց հեղափոխական սրբութարիա-
տի դեմ: Այդ ժամանակամիջոցը յեղավ իսկական հրա-
քիսային վիճակ, յերբ Իսպանիայի մի ծայրից մյուսը
կոմկուսի դեկավարութեամբ բանվորադուղացիական
մաստանները հրտարակ ելին զալիս տնտեսա-ու քաղա-
քական պահանջներով, հրդեհում ելին վանքերը և տեղ
տեղ զրավում ելին կալվածատերերի հողերը: Հանրա-
պետականների, սոցիալիստների և անարխո-սինդիկա-
լիստների միացյալ Փրոնտը կանգնում եր կոմունիստնե-
րի դեմ ամեն անգամ, յերբ մաստանները գնում ելին կո-
մունիստական լողունգների հետևից: Ընդհանուր դուր-
ծադուլների, և մասսայական ցույցերի մեջ ամենից
հիշատակելին մնում են Մալիս մեկյան ցույցերը: Կա-
ռավարութեանը իրեն հատուկ մանյովրով, մայիսի 1-ը
հայտարարեց «ազգային տոն», վորսկեզի այդ ուրը
չվերածվի սրբութարիատի պաշարի և պահանջների
քովան: Հակառակ դրան՝ կոմունիստական կուսակցու-
թեանը կարողացավ ճիշտ լողունգներ տալ և Մադրիդից

մինչև Սեվիլլա, Բիլբաո, Բարցելոնա տեղի ունեցան
կոմունիստական հսկա ցույցեր: Բազմաթիւ վայրերում
այդ ցույցերը վերջացան արյունոտ ընդհարումներով՝
վոստիկանութեան և անարխո-սինդիկալիստների հետ,
վորոնք ողնում ելին վոստիկաններին, ցրելու համար
կոմունիստական ցույցերը: Մադրիդի ցույցերի ժամա-
նակ սպանվեցին 1 վոստիկան և վերավորվեցին 2 վոստի-
կան ու 13 անարխիստ: Կոմունիստները հարձակվեցին
Կատալոնիայի կառավարական տան վրա և վորձեցին
կարմիր դրոշակ կախել: Այնտեղ ևս վոստիկաններին
ողնեցին անարխո-սինդիկալիստները և ընդհարումների
ժամանակ սպանվեցին 2 վոստիկան, 2 բանվոր: Բազմա-
թիւ վոստիկաններ ու բանվորներ վերավորվեցին: Բիլ-
բաոյի մայիսյան ցույցերի ժամանակ յերկու կողմից
վերավորվեցին 20 հոգի:

Այս ցույցերի յերկորդ որը, իրր պատասխան վոս-
տիկանական հարձակման, կոմունիստական կուսակցու-
թեան կազմակերպած բողոքի ցույցերին պատասխանե-
ցին հարյուր հազար բանվորներ:

Նույն դահճային հարձակումը տնտեսական հողի
վրա կատարված գործադուլների և ցույցերի վրա: Սեն
Սեպտտիլիում հանքագործների գործադուլը ցրելու
համար յեկած զինվորներին գործադուլավորները հայ-
տարարեցին. «մի կրակեք, մենք ձեր յեղբայրներն ենք»:
Սակայն աշխատանքի սոցիալիստ մինիստր Լարկո Կա-
բրելլոյի այդ վարձկանները, շտրեյկբրեխերների հետ
հարձակվեցին գործադուլավորների վրա, վորոնք դուր-
ծարանները զրավել ելին Սուբալյում և Սեն Սեպտտիա-
նում: Ընդհարումների ժամանակ սպանվեցին հինգ բան-
վորներ և չատերն ել վերավորվեցին:

Այս դեպքերն ամենուհիսին և ամենախոր մասն են
այն սովորական և ամենորյա դարձած դեպքերին, վո-
րոնք խորացնում են հեղափոխական կրեդիտն իսպանիա-
յում: Գնդացիներով բանվորների վրա կրակող բու-
թուական հանրապետությունը կարիք եր գոռում, ամեն
գնով ձգտում եր, ստարիլիգացիայի յենթարկել իր նոր
վարչաձևով:

Այս ծրագրի հաջողության համար վոչ միայն ան-
ընդհատ զործում եյին գնդացիներն ու շտրեյկերե-
իներները, վոչ միայն լեցվել եյին բանտերը հազարավոր
կոմունիստներով, (միայն մեկ քրում Մադրիդում ձեր-
բակալվեց 500 կոմունիստ), այլև հանրապետականնե-
րից մինչև սոցիալիստներ և անարխո-սինդիկալիստ-
ներ չեյին հրաժարվում ղեմագործելից, ստոր գրպար-
տություններից և պրոպագանդներից հեղափոխակա-
նացող բանվորությունը պահելու համար բուրժուական
հակահեղափոխական հանրապետության ազդեցությամբ
չըջանալներով, խոստանալով «բախարարել» և սպա-
սել «մինչև սահմանադիր ժողովի ընտրությունները»:

Այսպես, սոցիալիստ միներտր կարկո Կաբարել-
ուն ամենորյա զործադուների առթիվ իրեն բողոք
հայտնող արդյունաբերողների պատվիրակության հայ-
տարարում եր, վոր ձեռք ե առնելու ապահովության
բոլոր միջոցները: Նա միաժամանակ սպառնում եր
բանվորներին, «վորոնք չախաղանցրած և անիրադր-
ծելի պահանջներով թուլացնում են հանրապետական
խշխանության ուժն ու վարկը»:

Կոմունիստներին հարվածողների ֆրոնտումն եյին
նաև անարխո-սինդիկալիստները, վորոնք իբր թե
«24 ժամյա զործադուներով» պայքարում եյին պրոլե-

տարիստի ամենապակաս պահանջների համար: Փոստա-
րեն նրանց այդ պայքարի նպատակն եր, բանվորական
չարժուժն իրենց ձեռքին կենտրոնացնելու միջոցով, այդ
չարժումը զործիք ծառայեցնել բուրժուազիայի շահե-
րին: Նրանք բացասում են պրոլետարիատի պայ-
քարի քաղաքական կողմը և սահմանափակվելով
գուտ մասնակի տնտեսական պահանջներով, այդ պայ-
քարը դարձնում են անբովանդակ: Անկազմակերպ և ան-
սանց քաղաքական նպատակների գուգորդված զործա-
դուները վերջին հաշվով մնում եյին գուտ ղեմոնստրա-
ցիաների շրջանում, վրիպեցնում եյին պրոլետարիատի
ուշադրությունը նրա քաղաքական նշանակետերից: Այն
«բողոքի» զործադուները, վորոնք հաճախ կազմա-
կերպվում են անարխո-սինդիկալիստների կողմից, ձեռ-
դում են կասեցնել հեղափոխական մասսաների պոթ-
կումները, կառավարության և ունիթոմիստների ղեմ
ատելությանը լեցված և հեղափոխական ակտերի դի-
մող բանվորների վճռական քայլերը: Բուրժուազիայի
համար վոչ մի հիմնական վտանգ՝ յեթե ձախացող և
զժգոհ բանվորությունը ունիթոմիստներից հետո կընկ-
նի անիշխանականների դրկում, վորովհետև անարխո-
սինդիկալիստ ղեկավարությունը ևս պատրաստ ե բա-
նակցության, փչրանքներ ստանալու և «24 ժամյա» ցույ-
ցերից հետո հանդիստ նստելու: Անարխո-սինդիկալիստ-
ները բուրժուազիայի համար վտանգավոր չեն, վորով-
հետև նրա ղեկավարները վոչ միայն ղեռ Պրիմո դի
Ռիվերայի դիկտատուրայի որով տվել են իրենց հա-
վատարմության ապացույցները, այլև այժմ պրոլե-
տարիատի ուժերը ջլատելու իրենց տակտիկայով, կո-
մունիզմի դեմ իրենց թշնամությանը միշտ պատրաստ

են ջուր լեցնելու բուրժուազիայի ջրաղացին և նրան տ-
ժանդակելու:

Ահա թե ինչ եր հայտարարում Արժույթյունների
խոստանալան աղղային կոնֆեդերացիայի և անարխո-
սինդիկալիստ ղեկավարներից Պեստանան, վորը մի
ժամանակ յեկել եր Մոսկվա և հալաստիացնում եր իր
հեղափոխական լինելու մասին:

«Մենք չարադանց հեռու յենք Յերրորդ Ին-
տերնացիոնալից և Մոսկվայից: Նրանք միշտ խո-
սում են պրոլետարիան ղեկատուութայից, իսկ
մենք դեմ ենք բոլոր տեսակի ղեկատուութանե-
րին»:

Իսկ Բարցելոնայի Ռամալլա թերթում անարխո-
սինդիկալիստ ղեկավարներից Պերոն հայտարարում
եր.

«Իբր քաղաքացի յես դո՛հ եմ ուեթմից, իսկ իբր
սինդիկալիստ՝ դո՛հ չեմ»:

Պերոն հետո ավելացնում ե.

«Պարզ ե, վոր աղղային կոնֆեդերացիայի առա-
ջիկա կոնդրեսում ընդունվելու յե մի վորոշում,
վորը մի խրամատ ե բաց անելու կոմունիստներին
և սինդիկալիստներին միջև»:

Բանվոր դասակարգի ներսում բուրժուազիայի և
բանկիրների դործակալների՝ ուեթորմիստների և անար-
խոսինդիկալիստների հակակոմունիստական պայքարի
վրա պետք ե ավելացնել սոցիալ-ֆաշիստների հակակո-
մունիստական ագիտացիան ու պրովակացիաները, վո-
րոնք ձգտում եյին վարկաբեկել պրոլետարիատի պայ-
քարը միակ ուղիղ զծի վրա տանող կոմկուռակցությա-
նը: Նրանք ամբողջ հեղափոխական պրոլետարիատի յե-

լույթներին և լողունդների մեջ տեսնում եյին «Մոսկվա-
յի մատը» և «բայլչեվիկյան վոսկինները»:

Ահա թե ինչ եր դրում Սմստերդամյան ինտերնա-
ցիոնալի որդան «Պյոպլը»:

«Այն ժամանակ, յերբ Մադրիդում մենք ավա-
նատես եյինք խնդության և հանդարտ որվա,
բայլչեվիկները Բիլբաոյում և Բարցելոնում ա-
ռաջացնում եյին արյունոտ դեպքեր:

«Ինչ վոր ճամարիտ ե և պետք ե ասել, այդ
այն ե, վոր կոմունիստական ցանցառ և մանր
բույները ոգտադործվում են Մոսկվայի և նրա
ազնանների կողմից, իսպանական յերիտասարդ
գեմոկրատիային վտանդելու համար: Բիլբաոյի
և Բարցելոնի դեպքերը նյութված պրովոկացիա-
նեք են այնպիսի մարդկանց կողմից, վորոնք
մարդկային կյանքի հաշիվը չեն բռնում: Ճամար-
տությունն այն ե, վոր խորհրդային վոդը դոր-
ծում ե»:

Միջաղղային բուրժուազիայի և նրա լակեյների
այս ժանդոտած զենքը յերևան ե դալիս ամեն անգամ,
յերբ բուրժուազիան նեղն ե ընկնում, յերբ պրոլետա-
րիատի հեղափոխական վերելքը պետք ե «վարկաբեկել»
ոպիտակ զվարդիակահներին տարածած անլուր ստե-
բով, «բայլչեվիկյան սարսափի» ուրվականով:

Այլ դերք չեյին կարող բռնել նաե իսպանական կոմ-
կուսից վտարված տրոցկիստական և աջ ոպորտունիս-
տական թափթփուկները, վորոնք կանգնած եյին բուր-
ժուական հանրապետության դիրքերում, ընդդեմ կո-
մունիզմի: Ինչպես հետադայում կտեսնենք, տրոց-
կիստները ղեկավարվում եյին հենց Տրոցկու գիրեկ-

ախմուկ, վորոնք աւերողչովին ջառագործում ելին դա-
շինքը ունիորմիզմի հետ, լինելով նրանց իդեոլոգիա-
կան հարադատ խմորից, մի անգամ ևս մերկանալով
իրեն հակահեղափոխական ջոկատ, վոր սղասարկւում
է կապիտալիզմին:

Այս պայմաններում հանրապետականների և ու-
ցիալիստների «դեմոկրատական» հանրապետութիւնը
հնկված ամենազագանային տերրորի վրա, ձեռնարկեց
սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններին:

Այդ ընտրութիւններին նախորդող պայքարի ըն-
թացքում բանտերը լեցվեցին կոմունիստներով, փակ-
վեցին կոմունիստական թերթերը, հնարավորութիւն
չտալով լայն ազիտացիայի, վորից ողտվում էին պե-
տական ապարատի զլուխը գտնվող հանրապետական-
ներից և սոցիալիստներից սկսած մինչև... մանաթխիստ-
ները:

Սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններին արդյուն-
քըն այն յեղով, վոր կոմունիստները վաչ մի մանդատ
չտուացան և ամեն տեղ հաղթանակեցին հանրապետա-
կաններն ու սոցիալիստները:

Անտարակույս այդ ընտրութիւնների արդյունք-
ները հեռու յեն կուտակցութիւնների և կոմկուտակ-
ցութիւն իրական ուժը արտահայտելուց: Սակայն և
այնպես այդ ծանր պայմանների մեջ անգամ կոմունիս-
տական կուտակցութիւնը կարողացավ լայնացնել իր
չարքերը և մունիցիպալ ընտրութիւնների համեմա-
տութեամբ օտանալ ավելի մեծ թվով ձայներ, կարու-
ղացավ իր ընտրական ծրագրի շուրջ մոբիլիզացիայի
յենթարկել մի շարք քաղաքների պրոլետարիատը:
Մադրիդում կոմունիստներն ստացան 3000 ձայն, մինչ-

դեռ մունիցիպալ ընտրութիւնների ժամանակ ստացել
էին 300: Բեկրայում՝ 9000 ձայն, իսկ Ատուերիայում
կոմունիստական չորս պատգամավորներին՝ ընտրվելու
համար, հաղիմ մի քանի հարյուր ձայն եք պակա-
տում:

Բայց և այնպես փաստը մնում է փաստ, վոր հան-
րապետականները և սոցիալիստները հաղթող դուրս
յեկան: Ինչո՞ւ համար բանվորադուռացիական մաս-
նանքը և հարյուր հազարավոր գործադուրկները, ժո-
ղովրդական մասսան քվեարկեցին նորից ժամանակա-
վոր կառավարութիւն ողտին, այն ղեկավարների, վո-
րոնք կրակում էին դործադուռալորների և գործա-
դուրկների վրա:

Այս պետք է բացատրել բացի տերրորից, նաև նրա-
նով, վոր ժողովրդական մասսաները դեռ մեծ հույսե-
ր են կապել տիրող դասակարգի խոստումներին, «պար-
լամենտական ճանապարհով» բաւարարելու մասսանե-
րի պահանջներին: «Ամենից առաջ հանրապետութիւն
ամրապնդումը» դեմագոգիան քողարկում էր բանկի-
րների հանրապետութեան իսկական դեմքը և նրանց բո-
լոր խոստումների կեղծիքը:

Հանրապետականներն ու սոցիալիստները հաղթա-
նակեցին չնորհիվ իրենց սփռած իլլյուզիաներին: Սա-
կայն այդ իլլյուզիաներն արդեն փարատվում են: Այդ-
տեղ պահան դեր չխաղաց նաև այն, վոր խաղանական
կոմկուսը հաբկ յեղած կերպով չկարողացավ զլխալո-
րել պայքարը:

ԻՍՊԱՆԱԿԱՆ ԿՈՍԿՈՒՍԻ ԳՐԻՄՈՒՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՍԽԱԼՆԵՐԸ

Ճիշտ է, վոր դեռ յերիտասարդ և անփորձ ե իսպանական կոմկուսը: Նրա կադմակերպված անդամների թիվը հազիվ հասնում է 3000-ի: Մինչդեռ ուժորմիտների արհմիությունը հաշվում է 200,000 անդամ, անարխո-սինդիկալիստների ղեկավարություն տալի գտնվող «արհմիությունների ազդային կոնֆեդերացիան», 800,000 անդամ, իսկ կոմունիստների ազդեցության տակ գտնվող արհկադմակերպությունը միայն 73,000 անդամ ունի: Միայն Անտարկտիդայում և նրա ղլխավոր քաղաք կարմիր Սեվիլլայում է, վոր բանվորների մեծամասնությունը գտնվում է կոմկուսի ազդեցության տակ: Իսկ մյուս կենտրոններում կոմկուսը վտերամասնություն է կազմում:

Ճիշտ է, վոր իսպանական կոմկուսը բանվորների և դյուղացիական մասսաների մեծամասնությունը չափելու համար պարտավորված եր մաքառել հսկա ուժերի դեմ, հաղթահարել շատ մեծ դժվարություններ: Ֆեոդալիզմի, հոգևորականության և մեծ կալվածատերերի տիրապետության արմատները շատ ուժեղ ելին մնում նաև բուրժուական հանրապետության ժամանակ: Սակայն, մյուս կողմից, հարյուր հազարավոր գործադուրկներ, հեղափոխական վորոշ տրադիցիա ունեցող բանվորություն՝ վոր սովորաբար աշխատավարձ է ստանում, տնտեսական սուր կրիդա և այլն: Այդ նպատակվոր հողն եր, վոր հնարավորություն կտար ծավալել պայքարը բանվոր դասակարգի մեծամասնությունը նվաճելու համար:

Այդ անտարակույս կարելի չեր, յեթե կոմունիստական կուսակցությունը չընկներ վորոշ սխալների մեջ, վորոնք ծանր կերպով անդրադարձան, մասսաներին կոմկուսի շուրջը համախմբելու աշխատանքների վրա:

Իսպանական հեղափոխությունը իբրև դեմոկրատական բուրժուական հեղափոխություն, իր անմիջական հարվածները պետք է ուղղեր մոնարխիզմի և ֆեոդալիզմի դեմ, նրա հիմքերին: Իր տնտեսական կապերով ուժեղ կերպով ֆեոդալիզմին կապված, ֆեոդալական ձևերը պահպանող, ըստ էության մոնարխիստ, բայց ձևականորեն հանրապետական դարձած տարրերը հեղափոխության ընթացքը չեյին կարող ուղղել դեպի մեծ կալվածատերերի սեփականադրվումը: Այդ հանդամանը հնարավորություն եր տալիս կոմկուսակցությունը մասսայականացնելու իր լոգունները:

Ի՞նչ պետք է աներ կոմկուսակցությունը, բայց ինչ արեց:

Կոմկուսակցության հեղափոխական գործունեությունը պետք է ուղղվեր.—

1. Պահանջելու մոնարխիստ միևնույնների ինչպես նաև Պրիմո դե Ռիվերայի ժամանակի զինվորական նահանգապետների, բարձրատիճան պաշտոնյաների, բանակի ընդհանուր հրամանատարության և բարձրատիճան հոգևորականության ձերբակալումը, լուծել միապետական գաղտնի վոստրիկանությունը և նրա ղեկավարներին ձերբակալել, ինչպես նաև բանտ նետել միապետական արխտոլրատիային:

2. Զինաթափ ունել քաղաքային պահակախումբը:

և վոստիկանությունը, գինեկ բանձորներին և գյուղացիներին և միաժամանակ պայքար մղել հանրապետական միջոցների կազմության դեմ:

3. Արձակել ագնիական ծաղում ունեցող և մոնարխիստ սպաներին, վերացնել բանակի սպայական աստիճանները և զինվորներին ապահովել բոլոր տեսակի քաղաքական իրավունքներ, սպաների ահուժները հատկացնել զինվորներին, ձերբակալել այն բոլոր քաղաներին, վարոնք վատ են վարվում զինվորների հետ, ավելացնել զինվորների հատկացումները, կազմել գինեկորների կամխոններ և վերացնել բնակչության ու զինվորների միջև զոյություն ունեցող պատենչները:

4. Բոլոր կրոնական միաբանությունների վտարումը և հողերական աստիճանների վերացումը, թաղավորի և փախստական մոնարխիստական եմիգրացիայի գույքերի և բանկերում նրանց ունեցած գումարների գրավումը, նրանց բնակարանների տրամադրումը բանվորական ահուժների և այլն-ի համար:

5. Թագավորի, յեկեղեցու և արխատկրատիայի գույքերի և գումարների գրավումից կազմել գործադուրդների նպաստի ֆոնդեր:

6. Անմիջապես կազմակերպել հեղափոխական դատարան, մոնարխիստական դավադրությունների դեմ:

7. Անմիջապես բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների կողմից գրավել յեկեղեցիների, մեծ կալվածատերերի և աղյիտներակա ընկերությունների պատկանող հողերը, վերացնել Փետդալիգմի բոլոր մասերը, տրաքսել բոլոր մեծ կալվածատերերին:

8. Ազգային հարցը լուծելու համար (կատարանցի-

ների և Բառիերի) հայտարարել ինքնորոշման իրավունք, միջև անջատում:

Այս խնդիրների իրականացման համար պետք էր կազմել բանվորա-գյուղացիական և զինվորների ներկայացուցիչների խորհուրդներ:

Իսպանիայի կոմունիստական կուսակցությունը դեռ 1930 թ., յերբ հեղափոխական կրիդիտը հասունանում էր, պետք էր պատրաստ գիմախներ ալդ պայքարը: Ծառ թույլ էր կոմկուսի աշխատանքը նաև գյուղացիական մասսաների մեջ և յերբ բանկիրների հանրապետությունը հայտարարվեց, դոնե ալդ ժամանակ կոմկուսը իր բոլոր ուժերը էկենտրոնացրեց դեմոկրատական հեղափոխության, մոնարխիզմի և Փետդալիգմի հիմքերը տապալելու վրա, ալլ թոխը կատարեց և ջանաց վարկարեկել բուրժուական հանրապետությունը, իր սլաքներն ուղղեց ուղղակի բուրժուազիայի դեմ, դնելով բանվորագյուղացիական դիկտատուրայի հարցը: Այս՝ ձախություն էր: Մասսաներն ամենեց առաջ խորը տախությունը և կոտորի թշնամությունը լեցված էին մոնարխիզմի դեմ: Յեթն բուրժուազիան տապալում էր մոնարխիզմին, դոնե իր արտաքին ձեռքից, վորոչ չափով բախարարում էր և չլացնում մասսաներին: Հանրապետական բուրժուազիային ալդքանն էր հարկավոր, մանավանդ իսպանիայի պայմաններում, յերբ չատ սերտ են արդյունաբերական կապիտալի և կալվածատիրության կապերը: Կոմկուսակցության մընում էր մասսաներին պարզել մոնարխիզմը հիմքից տապալելու, նրա կանգուն մնացած ապարատը ջախջախելու, հողը աշխատավոր գյուղացուն բաժանելու ան-

հրաժեշտութիւնը և այդ խոշորակով պայքարել բաւ-
ժուարկայի դեմ:

Կոմկուսակցութիւնն այդպէս չարեց: Նա մոռար-
խիզմին ատող մասսաներին ուղղած իր առաջին կո-
չում ասում եր.

«Ապրիլի 14-ին հայտարարված բուրժուա-
կան հանրապետութիւնն իրեն վերջնական նպա-
տակ և դրել պահպանել դոյութիւն ունեցող
ոնժիմի հիմքերը և արդելի սոցիալիստական հե-
ղափոխութիւնը: ... Մի հանրապետութիւն,
վոր հողը չի տալիս դուղացիներին, վոր բան-
վոր դասակարգի ձեռքին չի հանձնում մոնոպո-
լիաները, բանկերը, մեծ կոնսորցիումները, չե և
չի կարող լինել բանվորների հանրապետութիւն:
... Իսպանիայի կոմունիստական կուսակցու-
թիւնը բանվորներին, դուղացիներին և գին-
վորներին կոչ ե անում շարունակել հեղափոխա-
կան պայքարը, պատրաստելու բուրժուական ու-
ժիմի վերջնական ջախջախումը և հաստատելու
բանվորների, դուղացիների և գինվորների խոր-
հըրդային հանրապետութիւնը: Ընդդէմ բուր-
ժուական հանրապետութիւն, ընդդէմ մեծ կա-
պիտալիստների հանրապետութիւն: Անկցի մո-
նարխիզմը: Այո՛: Բայց միաժամանակ անկցի
բուրժուական հանրապետութիւնը: Կեցցե պրո-
լետարական հեղափոխութիւնը, կեցցե բան-
վորների և դուղացիների կառավարութիւնը»:

Այս կոչը ցույց եր տալիս, վոր Իսպանիայի կոմ-
կուսը չեր հասկացել իսպանական հեղափոխութիւնն ա-
ռաջնակարգ խնդիրը և այն ընթացքը, վորի մեջ դար-

ժանում եր: Այդ պատճառով ել ռիալ տարատեղիս եր
տանում և արդյունքը յեղավ վորոշ չափով մասսաներից
մեկուսացումը: Իսպանական կոմկուսը պետք ե խո-
րացներ բուրժուական հեղափոխութիւնը, նրան տա-
լով համապատասխան բնույթ: Իսպանիան իր հեղա-
փոխութիւնն բնույթով, սոցիալական արմատներով
կարող եր անցնել 1905 թ. ռուսական հեղափոխութիւն
ձառաքով: Լենինը գրել ե.

«Ռուսական հեղափոխութիւնն առանձնա-
հատկութիւնը հատկապէս կայանում եր նրա-
նում, վոր նա ըստ իր սոցիալական բովանդա-
կութիւնն դեմոկրատիկ-բուրժուական հեղափո-
խութիւնն եր, բայց միաժամանակ իր պայքարի
միջոցներով՝ պրոլետարական հեղափոխութիւն:
Նա դեմոկրատիկ-բուրժուական հեղափոխու-
թիւնն եր, քանի վոր իր հետապնդած ուղղակի
նպատակն եր և վորի համար իր սեփական ու-
ժերը բախարարում եյին, դեմոկրատական հան-
րապետութիւնը, Տ ժամյա աշխատանքի որը,
հողատեր աղէվականութիւնն հսկայական սեփա-
կանութիւնների դրամումը, այսինքն այն միջո-
ցառումները, վորոնք գրեթե ամբողջովին իրա-
կանացել եյին Տիրանիայում 1792-1793 թ.:
Ռուսական հեղափոխութիւնը միաժամանակ
յեղավ պրոլետարական հեղափոխութիւն, վոր
միայն այն փաստով, վոր պրոլետարիատը նրա դե-
պուլար ուժն եր և առաջապահը, այլ և նրա հա-
մար, վոր պայքարի առանձնապէս պրոլետարա-
կան միջոցը՝ գործադուլը, գլխավոր միջոցը
հանդիսացավ ցնցելու մասսաները և հատկանշա-
կան յերեւոյթ՝ դեպքերի հասունացման»:

Այս անալիզը ամբողջովին ճիշտ է նաև խոսքանախան ներկա հեղափոխության, նրա սոցիալական բովանդակություն տալու և պրոլետարական ղեկավարության տեսակետից:

Այն կուսակցությունը, վոր կարողացավ հեղափոխական սքանչելի ցույցեր կազմակերպել թաղավորի պալատի առաջ և հարյուր-հազար մարդ շարժման մեջ դնել Բիլլառոյից մինչև Սեվիլլա, այդ կուսակցությունը կարող եր նվաճել մասսաների մեծամասնությունը, յեթև չսխալվեր հեղափոխության սոցիալական բովանդակության ղեկավարականը տալիս և մասսաներին ճիշտ լոգունդներ տալու հարցում:

«Անկցի բուրժուական հանրապետություն» լոգունդը, յուր եր ջսում հանրապետականների հացին, վորոնք մասսաներին համատարացնում էյին, թև կոմունիստները մոնարխիստների քողարկված դործախաններն են: Մինչդեռ կոմկուսը սկսեց է անմիջապես մասսաներին մզեր հողերը դրամելու, խորհուրդներ կազմելու իրավունք ձեռք բերելու և այդ խորհուրդների միջոցով անընդհատ հարվածեր կեղծ հանրապետականներին:

Կոմկուսի ձախ լոգունդներին նույնիսկ չէյին մխուցել համապատասխան ակտիվությունը և մասսաներին կազմակերպելու ընդունակությունը: Այնպես, վոր մոնիցիպալ ընտրությունների ժամանակ, յերբ կոմկուսակցությունը ձախողվեց իր բացասական կոչից հետո, նահանջ կատարեց այն ժամանակ, յերբ անհրաժեշտ եր ավելի վճռական լինել: Որինակ՝ առաջ յերբ կուսակցությունը ասում եր, թև դյուղացին և բառարտիր չպետք է սպասեն, վոր սահմանադիր ժողովը չըրանց հող բաժանի, այլ, իրենց պետք է գրավեն հողը:

Գոմկուսն իր հետագա գործում վրջ մի հիշատակություն չեր անում դյուղացիական մասսաների հեղափոխական նախաձեռնություն մասին, այլ ինքն էլ իր հերթին ...խոստանում եր, վոր բանվորադյուղացիական հանրապետությունը հողը տալու յև դյուղացիներին:

Այն ժամանակ, յերբ մասսաների աչքը բացվեց, յերբ նրանք հիասթափվեցին հանրապետական կառավարությունից, յերբ ամբողջությամբ պարզվեց, թև հանրապետական դրոշակի տակ զեռ ապրում են մոնարխիզմը, հոգևորականությունը և մեծ կալվածատիրությունը, դաշնակցած բուրժուազիայի հետ, յերբ բուրժուական հանրապետությունը ես չկարողացավ հաց տալ դործածուրկներին, չկարողացավ հաղթահարել կրիդիսը—այդ մասսաները փնտրում էյին այն մարտական ուղին, վորի միջով պետք եր ընթանար նրանց պայքարը: Անարխո-սինդիկալիստական ղեկավարողին և պարզ ցույցի բնույթ կրող դործադուրները ավելի շատ համապատասխանում էյին մասսաների մարտական տրամադրությունը, և բացահայտ նահանջը: Որինակ կոմկուսի սրդան «Մուսկո Որբերուն» հանձնարարում եր դյուղացիներին «ուսումնասիրել» կոնկրետ պահանջներ, կամ՝ փոքր հողատերերը, մինչև վերջնական հաղթանակի որը, պետք է պայքարեն հողի վաճառքից կրճատելու համար, վոր՝ մանր դյուղացիները պետք է կազմակերպեն կոոպերատիվներ սերմացու դնելու համար և այլն և այլն:

Հեղափոխական սխուռացիայի, հողը բզեի գրավելու, կալվածատերերին դուրս շարտելու տակտիկան փոխանակ իր ամբողջ ծավալով կյանքում անցկացնելու, կոմկուսը բնկնում եր անփութիպատական տակտիկայու:

գայի և դործունեյութան դիրքը, թմրեցնում մասա-
ների հեղափոխական տրամադրությունը:

Այդ տակտիկան վնջնով չէր տարբերվում Տրոց-
կու տված խրատներից ու ցուցմունքներից իսպանական
ռենեզանսներին:

Ահա ինչ էր դրում և հանձնարարում Տրոց-
կին. —

«Իսպանական հեղափոխության համար. տասը դե-
րեկտով իսպանացի կոմունիստներին» անունով «սպա-
ռամենրի» մեջ Տրոցկին ասում է.

«Կոմունիստները պարտավոր են անմիջապես
մշակել հողային հեղափոխական մի ծրագիր,
վորը հիմք է ունենալու առանձնաշնորհյալ և հա-
րուստ դասակարգերի հողերի դրավումը, սկսե-
լով թագավորի և յեկեղեցու կալվածներից»:

Ուրեմն, յերբ մշակվի ծրագիրը, նրանից հետո
միայն պետք է սկսել հողերի դրավման, այն ել նախ
թագավորի և յեկեղեցու կալվածներից, իսկ ինչու ժա-
մանակ տալ լատիֆունդիաների գոյությանը մեծ կալ-
վածատերերի ձեռքում, Տրոցկին այդ մասին դիտում-
նավոր կերպով բան չի ասում, վորովհետև դա կմնասի
կալվածատեր-կապալաւորսաների, իր նոր տերերի շա-
հերին:

Տրոցկին կողմնակից է նաև վոր կոմունիստները
հակառակ կազմեն հանրապետականների և սոցիալիստնե-
րի հետ, սակայն «վերադահություններով»:

«Կոմունիստները հանրապետականների և
սոցիալիստների և նրանց կուսակցությունների
հետ չեն կնքում վոչ մի համաձայնություն, վո-
րը կաջող կլինեք սահմանափակել կամ տեղա-

բացնել, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով,
քննադատության և կոմունիստական աղիտա-
ցիայի ազատությունը»:

Տրոցկու «տասնարանյախ» մի այլ կետը առա-
ջադեպով կազմել «բանվորական խորհուրդներ» ա-
սում է.

«Այսօր բանվորական խորհուրդներ նշանա-
կում են սլաշքար բանվոր դասակարգի միասնու-
թյան, իր ախտոնմիայի համար: Բանվորական
խորհուրդները գրավում են դործադուլներ ըս-
կսելով, դործադուլներին պարենավորելով,
զինվորների հետ հարաբերության մտնելով, ար-
դելիլու համար ղեկավար ընդհարումները բան-
վորների հետ, կապ հաստատելու քաղաքի և
դյուղի հետ: Տարբեր կուսակցությանց պատկա-
նող բանվորները ներկայացուցիչները խորհուրդ-
ներում վիճարանում են բոլոր ընթացիկ հարցե-
րի մասին: Յուրաքանչյուր խմբակ խորհուրդի ներ-
սում վարելիլու յե քննադատության կատարյալ
ազատություն: Այս է դործակցության այն ձևը,
վոր կոմունիստները առաջարկում են սոցիալ-
դեմոկրատ, սինդիկալիստ և անկուսակցական
երեսց բանվոր յեղբայրներին»:

Այս բոլոր ցիտատները ցույց են տալիս, վոր Տրոց-
կու «ձախ» դիրեկտիվները, պրոլետարիատի և դյու-
ղացիության դեմոկրատական դիկտատուրայի ետադը
ժխտելու, «բանվորական», բայց վոչ բանվորադուղա-
ցիական խորհուրդներ կազմակերպելու առաջարկին
հետ, Տրոցկին ընկնում է մինչև հակահեղափոխական
կոսովիստուլացիա՝ բանվորադուղացիական մասսաներին

կոտորող հանրաքանդականների, բուրժուազիայի ազնեւ սոցիալ-Ֆաշիստների առաջ: Փոխանակ հողն անմիջապէս գրավելու համար գյուղացիական կոմիտեների կազմութեանն անցնելու, նա կանգնեալ ատնում «հանձնաժողովներին» և «ծրագիրներ մշակելու» անհրաժեշտութեան վրա:

ՆԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՐԻՋԻՍԸ ԽՈՐԱՆՈՒՄ Ե

Իսպանական սահմանադիր ժողովն արդեն դործում է: Մասնավորապէս միջազգային սոցիալ Ֆաշիզմը շարունակում է հաղթանակի և ստաբիլիզացիայի մասին փողահարել: Միջազգային ռեֆորմիզմը հրճվում է, վոր «հանրապետական» կառավարութեան մեջ գրեթե ղեկավար տեղ են գրավում սոցիալիստներն իրենց կաբալլոներով Պիեռիներով, իսկ սահմանադիր ժողովի նախագահ ընտրվեց, ձայների միաձայնութեամբ, «ձախ» սոցիալիստ Բիեստերոն, վորն սոցիալ Ֆաշիստների կոնգրեսում դեմ էր արտահայտվում, վոր սոցիալիստները իշխանութեանը մասնակցեն:

Յեթե Գերմանիայում, սոցիալ-դեմոկրատների կողմից Բրյոննինդի Ֆաշիստական կառավարութեան հենարան ծառայելու վրաստը արդարացվում է «նվազագույն չարիքի» խարսխութեամբ, այստեղ ևս, սոցիալ-Ֆաշիզմը բուրժուազիայի, ֆինանսական կապիտալի, կալվածատերերի և հողեփորականութեան միացյալ ֆրոնտով հարձակումը բանվոր դասակարգի դեմ արդարացնում է «հանրապետութեանն ամրապնդելու» լոգունդով: Սոցիալ Ֆաշիզմը հետևողական է իր դերին, իբր բանվոր դասակարգի ներսում կապիտալի ազնեւտի և պրոլետարական մասսաների դաւաճանի:

Երեսարկիստների, կալվածատերերի, ֆինանսական կապիտալի ներկայացուցիչները և բուրժուազիան ինքնադուհ հրճվանքով դիտում են, վոր սոցիալիստների դործակցութեամբ թումբեր են բարձրացնում բանվորադուլացիական մասսաների դայրութի և հեղափոխութեան ալիքի դեմ: Սակայն հակառակ այդ բոլորին, ժամանակավոր կառավարութեանը և նրան հաջորդող սահմանադիր ժողովն ու նրանից ընտրված կառավարութեանը չեն կարող կասեցնել հեղափոխութեան ընթացքը և յերկար ժամանակ մասսաներին կերակրել իլլյուզիաներով:

Համաշխարհային տնտեսական կրկնադ հասնում է կատաստրոֆիկ չափերի: Այդ կրկնադ մեջ ընդգրկված են նույնիսկ այն ուժեղ կապիտալիստական յերկրները, վորոնք հարուստ են և ամէլի լայն հնարավորութեանն մանյովրելու: Յերբ մոնոպոլիստական կապիտալի և վասկու պաշարի կույտեր ունեցող յերկրները դաւարվում են կապիտալիզմի ներքին հակասութեաններ ճիրաններում, կապիտալիստական սիստեմի կրկնադ սրման ներկա ետապում, միջազգային սոցիալ-Ֆաշիզմը իդուր հաղթանակ և ստաբիլիզացիա յե յերդում՝ սնանկութեան դուռը հասած Իսպանիայի մասին:

Վոչ թե ստաբիլիզացիա, այլ հեղափոխական կրկնադ յորացումը, ահա այս է Իսպանիայի այսօրվա կացութիւնը, վորը հզի յե մեծ և պատմական դեպքերով: Հեղափոխութեան ընթացքն Իսպանիայում թեմակոխել է իր ամենաճգնաժամային չրջանը, յերբ բանվորադուլացիական մասսաները յորապէս հիասթախված են «հանրապետութեան» մանյովրներին և իր եյութեամբ:

չորսորդ հանրապետականների, բուրժուազիայի ազենա-
սոցիալ-ֆաշիստների առաջ: Փոխանակ հողն անմիջա-
պես գրավելու համար գյուղացիական կոմիտեների
կազմութեանն անցնելու, նա կանգ եւ ստնում «հանձ-
նաժողովների» և «ծրագրերնեք մշակելու» անհրաժեշ-
տութեան վրա:

ՆԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՐԻՋԻՍԸ ԽՈՐԱՆՈՒՄ Ե

Իսպանական սահմանադիր ժողովն արդեն դործում
է: Մասնավորապես միջազգային սոցիալ ֆաշիզմը չա-
րունակում և հաղթանակի վ. ստաբիլիզացիայի մասին
փողահարել: Միջազգային ռեֆորմիզմը հրճվում և,
վոր «հանրապետական» կառավարութեան քնն զրեթե
դեկավար տեղ են գրավում սոցիալիստներն իրենց կա-
բարելլոններով Պիեռիներով, իսկ սահմանադիր ժո-
ղովի նախագահ ընտրվեց, ձայների միաձայնութեամբ,
«ձախ» սոցիալիստ Բիեստերոն, վորն սոցիալ ֆաշիստ-
ների կոնգրեսում դեմ եր արտահայտվում, վոր սոցիա-
լիստները իշխանութեանը մասնակցեն:

Յեթե Գերմանիայում, սոցիալ-դեմոկրատների կող-
մից Բրյունինգի ֆաշիստական կառավարութեան հենա-
բան ծառայելու փաստը արդարացվում և «նվազագույն
չարիքի» խաբեյութեամբ, այստեղ ևս, սոցիալ-ֆաշիզմը
բուրժուազիայի, ֆինանսական կապիտալի, կալվածա-
տերերի և հոգեվորականութեան միացյալ ֆրոնտով
հարձակումը բանվոր դասակարգի դեմ արդարացնում
է «հանրապետութեանն ամրապնդելու» լողունգով:
Սոցիալ ֆաշիզմը հեռավորական և իր դերին, իբր բա-
նվոր դասակարգի ներսում կապիտալի ազենտի և սրո-
լետարական մասսաների դավաճանի:

Մոնարխիստները, կալվածատերերը, ֆինանսական
կապիտալի ներկայացուցիչները և բուրժուազիան ինք-
նագոհ հրճվանքով դիտում են, վոր սոցիալիստների
գործակցութեամբ թումբեր են բարձրացնում բանվորա-
դյուրացիական մասսաների զայրույթի և հեղափոխու-
թեան ալիքի դեմ: Սակայն հակառակ այդ բոլորին, ժա-
մանակավոր կառավարութեանը վ. նրան հաջորդող սահ-
մանադիր ժողովն ու նրանից ընտրված կառավարու-
թեանը չեն կարող կասեցնել հեղափոխութեան ընթացքը
և յերկար ժամանակ մասսաներին կերակրել իլլյուզիա-
ներով:

Համաշխարհային տնտեսական կրիզիսը հասնում է
կատառոտֆեկ չափերի: Այդ կրիզիսի մեջ ընդգրկված
են նույնիսկ այն ուժեղ կապիտալիստական յերկրները,
վորոնք հարուստ են և ալիքի լայն հնարավորութեան
ունեն մանյովրելու: Յերբ մոնոպոլիստական կապիտալի
և վասիլու սրաչարի կույտեր ունեցող յերկրները դա-
լարվում են կապիտալիզմի ներքին հակասութեաններ
ճիրաններում, կապիտալիստական սխառմի կրիզիսի
սրման ներկա ետապում, միջազգային սոցիալ-ֆաշիզ-
մը իդուր հաղթափակ և ստաբիլիզացիա յե յերդում
սնանկութեան դուռը հասած Իսպանիայի մասին:

Վոչ թե ստաբիլիզացիա, այլ հեղափոխական կրի-
զիսի խորացումը, ահա այս և Իսպանիայի այսուրև կա-
ցութեանը, վորը հղի յե մեծ և սլատմական դեպքերով:
Հեղափոխութեան ընթացքն Իսպանիայում թեմակոխել
է իր ամենաճգնաժամային չրջանը, յերբ բանվորադյու-
րացիական մասսաները խորապես հիասթափված են
«հանրապետութեան» մանյովրներից և իր եյութեամբ

հակահեղափոխական կառավարութեան վրա դրած հուշ-
սերից:

Դրանց ջախջախիչ փաստն է այն իրականութիւնը,
վոր Ստանիսլայի բոլոր կետերում բանվոր դասակարգը
շարունակում է իր հարձակումը: Մադրիդից մինչեւ
Սեվիլլա արդյունաբերական ձեռնարկարարութեան բո-
լոր բանվորները շարունակում են վոչ միայն գործա-
դուլներ, այլ և կատաղի ընդհարումներ հանրապետա-
կան վոստիկանութեան և ռազմական ուժերի հետ: Հան-
րապետութեանը բանվոր դասակարգի հարձակումը
սրտաւախանում է փաշիստական դիկտատուրայի ամբողջ
կատաղութեամբ: Բաւական չեյին վոստիկանական ու-
ժերը, այժմ արդեն փողոցներում և մանաւանդ կոմու-
նիստական կենտրոններում թնդանոթներ են տեղափո-
ւում, ողնութեան են կանչվում նույնիսկ ողային ու-
ժերը և զնդացիները:

Սահմանադիր ժողովը չլուծեց նաև աղգային հար-
ցը: Կատալոնիայի, Վալենցիայի և Բասկիայի մոտ
վեց միլիոն աղգարնակչութիւնը հանրապետութիւնից
չատացավ ինքնորոշման իրավունք: Իսպանական չովի-
նիդը և մանր աղգութիւնների ֆինանսական կապի-
տալն սահմանադիր ժողովի խզովակով և ծաղրանկաբ
ալտոնոմիստով կաշառում են այդ չըջանների բուր-
ժուազիային:

Բանվորական մասսաների հեղափոխական շարժումն
իր արձագանգներն է դտել նաև դյուղում: Արդեն վորոշ
վայրերում դյուղացիական մասսաները վորձ արել են
դրավելու կալվածատերերի հողերը: Ճիշտ է, այդ բո-
լոր վորձերը և վանքերի հրկիզումները ճնշվեցին զըն-
գացիւրների կրակի տակ, բայց հրարուիւր չի հանգել:

Ընդհանրապէս Իսպանական հեղափոխութեան մեջ
նորը և բնորոշն այն է, վոր Ֆեդալիզմի և հոգեւորա-
կանութեան կապանքների տակ ճգմվող աշխատավոր
դյուղացիութիւնը, բատրակների միլիոնավոր մասսան
ևս արդեն սթաւիւել է: Հեղափոխութեան հաղթանակի,
նրա հետագա ավելի ծավալուն արշավի և պրոլետարա-
կան հեղափոխութեան նախադաշմանների տեսակետից
չափաղանց հատկանշական է այն, վոր հեղափոխու-
թեան բոցերը արդեն ջաղաքից տարածվել են դեպի
դյուղ: Բաւական է մեջ բերել ամենորոյա հեռադիրնե-
րից միայն մեկը, ցույց տալու համար թե ինչպէս դյու-
ղացիական մասսան արդեն թեւակոխել և իրական ճա-
նապարհ չնեղեալվել և հեղափոխութեան հորձանքում:

ՄԱԴՐԻԴ, 12 հոկտ.—Վելլամուցիա (Կոր-
դովայի նահանգ) ռայոնում դյուղացիները շա-
րունակում են ավերել կալվածատերերի կալված-
ները և բաժանել անասուններն ու այլ գույքն ի-
րենց միջեւ: Իշխանութիւններն այդտեղ կենտ-
րոնացում են ժանդարմերիայի և պորքի ջոկատ-
ներ, վորոնց ավելացել է նաև հրետանին: Սա-
վառնակները կատարում են հետախուզական
թուիչներ: Գալառական իշխանութիւնները կա-
տարեցին բաղմաթիւ ձերբակալութիւններ կո-
մունիստների շարքերում: Հուղար դյուղում
դյուղացիներն իրենց միջեւ բաժանեցին մարքիդ
Տոստոի կալվածքը: Սեվիլլայում դործադուրկ-
ներն ավերեցին կենսամթերքների կրպակները:
Մելիլլում դործադուրկավոր բանվորները կաղմա-
կերպել են ցույց, սպանված բանվորի թաղման
տոնչութեամբ:

հակահեղափոխական կառավարութեան վրա դրած հուշ-
անքից:

Դրանց ջախջախիչ փաստն է այն իրականութիւնը,
վոր Սպանիայի բոլոր կետերում բանվոր դասակարգը
շարունակում է իր հարձակումը: Մադրիդից մինչեւ
Սեվիլլա արդյունաբերական ձեռնարկութեամբ բո-
լոր բանվորները շարունակում են վոչ միայն գործա-
դուլներ, այլ և կատաղի ընդհարումներ հանրապետա-
կան վոստիկանութեան և ռազմական ուժերի հետ: Համ-
բապետութեանը բանվոր դասակարգի հարձակմանը
սրտախնայաբար և փաշտատկան դիկտատուրայի ամբողջ
կատաղութեամբ: Բալական չեյին վոստիկանական ու-
ժերը, այժմ արդեն փողոցներում և մանավանդ կոմու-
նիստական կենտրոններում թնդանոթներ են տեղափո-
ւում, ողնութեան են կանչվում նույնիսկ ողային ու-
ժերը և զինվածները:

Սահմանադիր ժողովը չլուծեց նաև աղբային հար-
ցը: Կատալոնիայի, Վալենցիայի և Բասկիայի մոտ
վեց միլիոն աղղաբնակչութիւնը հանրապետութեանից
չտապալվ ինքնորոշման իրավունք: Իսպանական շովե-
նիզմը և մանր աղղութիւնների Ֆինանսական կապի-
տալն սահմանադիր ժողովի խզումով և ծաղրանկար
ալիստոմիայով կաշառում են այդ շրջանների բուր-
ժուազիային:

Բանվորական մասսաների հեղափոխական շարժումն
իր արձագանգներն է դետեկտում: Արդեն վորոշ
վայրերում դյուղացիական մասսաները փորձ արել են
քրավելու կալվածատերերի հողերը: Ճիշտ է, այդ բո-
ւոր փորձերը և վանքերի հրկիզումները ճնշվեցին զին-
վածների կրակի տակ, բայց հրաբուխը չի հանգել:

Ընդհակառակն Իսպանական հեղափոխութեան մեջ
նորը և բնորոշն այն է, վոր Ֆեդերալիզմի և հոգեվորա-
կանութեան կապանքների տակ ճգմվող աշխատավոր
դյուղացիութիւնը, բարակների միլիոնավոր մասուն
ևս արդեն սթախվել է: Հեղափոխութեան հաղթանակի,
նրա հետագա ավելի ծավալուն արշավի և պրոլետարա-
կան հեղափոխութեան նախապայմանների տեսակետից
չափադանց հատկանշական է այն, վոր հեղափոխու-
թեան բոցերը արդեն ջաղաքից տարածվել են դեպի
դյուղ: Բալական է մեջ բերել ամենորոյա հեռադիրնե-
րից միայն մեկը, ցույց տալու համար թե ինչպե՞ս դյու-
ղացիական մասսան արդեն թեմպիոնել է իրական ճա-
նապարհ, ներդրավել է հեղափոխութեան հորձանքում:

ՄԱՐՏԻՆԻ, 12 հոկտ.—Վելլամուցիա (Կոր-
դովայի նահանգ) ռայոնում դյուղացիները շա-
րունակում են ավերել կալվածատերերի կալված-
ները և բաժանել անասուններն ու այլ գույքն ի-
րենց միջև: Իշխանութեաններն այդտեղ կենտ-
րոնացնում են ժանդարմերիայի և զորքի ջոկատ-
ներ, վորոնց ավելացել է նաև հրետանին: Սա-
վառնակները կատարում են հետախուզական
թուխներ: Գալառական իշխանութեանները կա-
տարեցին բաղմաթիվ ձերբակալութեաններ կո-
մունիստների շարքերում: Հուղար դյուղում
դյուղացիներն իրենց միջև բաժանեցին մարքիզ
Տոստոնի կալվածքը: Սեվիլիայում դործադուրկ-
ներն ավերեցին կենսամթերքների կրպակները:
Մեշիլում դործադուրկվոր բանվորները կաղմա-
կեցվել են ցույց, սպանված բանվորի թաղման
առնչութեամբ:

Վաստիկանությունը կրակ բացեց՝ ցուցաբերներին ցրելու նպատակով:

Իշխանությունները, Վեյլամուցիայի դուղացիական յեղույթները ճնշելու համար կենտրոնացնում են շրջանում քաղաքացիական դավաճան, հետեւակ և ձիավոր զորքեր, վորոնց հրամայված է կրակել փողոցներում դոյացող խմբերի վրա: Բանվորական կազմակերպությունները փակված են: Ձերբակալված են տեղական վոստիկանապետը, քաղաքապետը և քաղաքային վարչության մի քանի անդամներ, վորոնք, ըստ նահանգապետի հայտարարության, ղեկավարել են շարժումը: Ուլերա դյուդում (կադիբսի դավաճանում) դյուղատնտեսական բանվորներն ընդհանուր դործադուլ են հայտարարել»:

Ամիսներից ի վեր իսպանական դյուդում տեղի ունեցող հեղափոխական պայքարների մի փոքրիկ սլատկերն է այս, վորը սակայն բնորոշ կերպով արտահայտում է այդ պայքարների բնույթն ու կատաղությունը: Մինչև այժմ իսպանական կոմկուսը թերադնահատում էր դյուղացիական մասսաների դերն այնպիսի յերկրում, ինչպիսին կիսաֆեոդալական, գերազանցապես դյուղացիական յերկիր Իսպանիան է:

Կոմս Ռոմանոնեսների նման մեծ կարվածատերերի և ֆինանսական կապիտալի ներկայացուցիչների կալվածները դրաման, մասսաների ծավալվող շարժումն ապացուցում է վոչ միայն այն հսկա շրջադարձը, վոր կատարել է իսպանական կոմկուսն իր առօրյա հեղափոխական պայքարի ընթացքում, հեղափոխության զարկերակները ճիշտ դանելու տեսակետից: Միաժամանակ

ձակ այդ ապացուցում է իսպանական յերիտասարդ կոմիտեի իդեոլոգիական և քաղաքական բյուրեղացման, բայլչեիզացիայի ուղղությամբ կատարած հսկա առաջադեմության մասին:

Պետք է ընդգծել, վոր իսպանական Կոմկուսի մասսաներից կտրվելու, բանվորադյուղացիական շարժումը համապատասխան չափով չդիտավորելու մեծագույն աղդետին այն տրադիցիաներն էյին, վոր մնացել էյին ռեֆորմիստներից և անարխո-սինդիկալիստներից: Մասնավորապես աջ ուղորտունիղմը յերկար ժամանակ խափանեց կոմկուսի բայլչեիզացիայի պրոցեսը և նրան մղեց դեպի ռեֆորմիստների հետ համագործակցության հեղահեղափոխական իլլյուզիաները:

Իսպանական Կոմկուսի վերջին կոնգրեսն առանձնապես աչքառու յեղավ իր պայքարով իսկական բայլչեիզյան մարտական կուսակցություն դառնալու քայլով, մաքրելով աջ և ձախ ուղորտունիղմի արմատները:

Այժմ իսպանական հեղափոխության խնդիրների հաղթական և հաջող լուծման բանալին նորից գտնվում է իսպանական կոմկուսի ձեռքում: Կադրերով և իդեոլոգիապես թույլ կոմկուսն այժմ կոմիում է հեղափոխական մարտերում և ուղղելով իր սխալները, պայքարում է հակահեղափոխական հանրապետության լիակատար ջախջախման համար, բանվորադյուղացիական դեմոկրատական կառավարության համար, հեղափոխության մեջ բանվոր դասակարգի հեգեմոնիայի համար:

Կազմակերպելով պրոլետարիատի տնտեսական պահանջները պայքարը, խլելով մանավանդ բանվորական մասսան անարխո-սինդիկալիստների աղդետությունից, խորացնելով աշխատանքը դյուղտեղական մասսաների մեջ

և ամբողջովին ազատվելով ռեֆորմիստական և անաբ-
խոսինդիկալիստական արադիցիաների մնացորդներից,
անխնա և անհաշտ պայքար մղելով աջ և «ձախ» ուղոր-
սունքների դեմ, խաղանական կոմկուսն իր ամենորյա
պայքարում կենտրոնացնում է մասսաներին:

Վե՛րջ մի տերրոր և ղեղացիր չի կարող լուծել մաս-
սաների դրոշով սկսված հեղափոխական կրիդիսը և կա-
պիտալիստական լուծում տալ Խաղանիայի ներկա ճգն-
աժամին:

Այդ կրիդիսը խորանում և ծախալվում է:

ԳԵՏՆԻՍԻ ՏՊԱՐԱՆ

Հրատարակ, 1866. Դրավիճակ 6971(բ).

Գրքի 5476. Տիր. 4000

А. МЯСНИКОВ
УЧЕБНИКОВ

<< Ազգային գրադարան

NL0411092

ФРБ: 20 ч. (1 1/2 д.)

Г. КЕЛЛЕРЯН

РЕВОЛЮЦИОННЫЙ КРИЗИС В ИСПАНИИ

Госиздат ССР Армении
Эривань—1931